

Nova Prava

GLASILO NARODNEGA DELAVSTVA

Izhaja vsak četrtek. Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva
cesta 22, telef. št. 46-18. — Uprava: Knafljeva ulica 5,
telef. št. 81-22

Delavska izdaja
„DOMOVINE“

Naročnina polletno 18 in celoletno 36 din. — Posamezna
številka 1 din. — Račun Poštne hranilnice, podružnica
Ljubljana, št. 17.751

Mi, tovarna in tovarnar

Nauki o delu in kapitalu, ki so obvladali miselne tokove delavcev in tovarnarjev, zlasti v drugi polovici prejšnjega stoletja, so delo in kapital postavili v ostro nasprotje. Ti nauki so ustvarili razredna nasprotstva med delom in kapitalom, med katerim mora vladati neizprosni boj, dokler kapitalizem po zahtevi delavcev ne bo uničen in ne bo uvedena tzv. brezrazredna družba, v kateri ne bo razredov in torej tudi ne razredne borbe.

S takimi nauki so sprožili razredno zavest delavcev in dali ponosu delavcev nezasluten razmah in polet. V tistih časih je bil delovni človek dejansko brez pravic in brez vsake socialnopravne zaščite. Delavni človek je veljal za tržno blago, ki se prodaja in kupuje tako kot n. pr. gramoz za cesto. Delavec ni imel politične svobode, niti združevalne in zborovalne pravice. Svet je vladal na eni strani divji in brezsrčni gospodarski liberalizem, ki je slepo izkoriščal delovno moč človeka samo v svojo ozko osebno korist, na drugi strani pa je divjal cesarski in dvorski absolutizem, podprt z vsemi sredstvi onih, ki so posedovali velika posestva zemlje, gozdov in gradov. Tudi kmet je tlačanil. Zato je naravno, da so nauki o svobodi in pravici delavca, o njegovi enakovrednosti in enakopravnosti, o nadvrednosti njegovega dela, o velikem bodočem poslanstvu delavskega razreda v brezrazredni družbi, ko bo kapitalizem kot oderuški gospodarski sistem ležal na tleh, v dušah delavcev vžgali velike kresove vere in upanja v lepšo bodočnost. Ta vera in upanje sta gnala delavske množice k neizprosnim borbenosti, k žrtvam, k divjim in krvavim stankam in ga držala v neizprosni sovražnosti do vsega, kar je bilo v zvezi s tovarno, z delom v tovarni, z okolico tovarne, s tovarnarjem in z njegovimi ljudmi. Delavec je v svoji globoki notranjosti občutil zavest, da tovarnar ni njegov prijatelj, da je tovarna ona sila, ki izkorišča njegove telesne in duševne sile do izmožganja, da ga potem brez sredstev vrže na cesto. Kdo bi delavcu štel v zlo, da je imel v sebi tako zavest in da je v njegovi duši stalno poganjalo tako sovražstvo? Delavec ni nikjer videl, niti nikjer spoznal prijateljev. Vse okoli njega mu je bilo neprijazno, odurno, zopno, mrzlo, hladno. Stroj je bil delavcu smrtni sovražnik, vsaka nova tovarna nova rakev za delavski razred.

Delavec ni mogel imeti smisla in razumevanja za potrebe narodnega gospodarstva, za gospodarske težave tovarne ali za težnje naroda po gospodarski in politični samostojnosti in svobodi. Naravno je, da je delavec odklanjal vsak stik s podjetnikom, sovražil je tovarniško socialno politiko, bil je nezaupljiv napram vsaki, še tako poštenim dobri volji tovarnarja, da hoče delavcu pomagati in mu lajšati socialni položaj. Delavec je vsako socialno politiko odklanjal, češ, čim slabše, tem boljše. Le delavec, ki slabo živi, more biti razpoložen in navdušen za svetovno krvavo revolucijo, ki naj obstoječi krivični družabni red razbije. Delavec je smatral za svojo dolžnost, da se čim dalje globlje pogreza v bedo, v revščino, v brezpravje... Delavec je videl pred seboj samo en ideal: popol-

no uničenje vsega, kar nosi naziv tovarna ali tovarnar...

Tako vzgojen je delavec stopil v novo stoletje, v nove miselne tokove demokracije, narodnostnih načel in socialne pravičnosti. Tako vzgojo je delavec prinesel s seboj v čase, ko je začela zmagovati narodnost, ko so se podirali stebri starega gospodarskega liberalizma in je nastopila svojo zmagoslavno pot ustvarjajoča socialna politika, nauki o vsenarodni skupnosti in solidarnosti in se je začela vera v nov svet, z novo ureditvijo človeške družbe. Novi nazori o človeku in njegovih pravicah so postali gibalno političnega in gospodarskega življenja, vedno bolj je bila podčrtavana enakovrednost in enakopravnost vseh slojev in stanov, človeški rod je spoznal škodljivost razrednih borb, prodrlo je prepričanje, da tovarna ni sama sebi namen, da ima služiti gospodarskim in socialnim potrebam naroda. Tovarna je last naroda, bogastvo vseh, ki delajo in ustvarjajo gospodarske dobrine. Tovarna je del narodne moralne in gospodarske in s tem tudi politične in kulturne veličine. Tovarna je sveta delavnica za vse, ki ustvarjajo narodu bodočnost s popolnejšo samostojnostjo. Miselnost delavca je železna srajca. Težko je njemu, da bi z novimi očmi gledal v tovarno kot v svojo lastno stvar, kot v gospodarsko enoto, ki daje posamezniku kruh, skupnosti pa potrebne gospodarske dobrine. Delavec je težko iz srca vrgel sovražstvo in vanj vlil ljubezen do tovarne. Toda s trenutkom, ko postane ali mora postati tovarna last narodne skupnosti, sestavni del gospodarskega ustvarjanja v narodni državi, mora tudi delavec, od katerega tovarna zahteva največ žrtvovanja, spremeniti svoje poglede na tovarno, postati mora njen prijatelj. Tudi za rusko-komunistično gospodarsko politiko so bili težki časi, ko delavec z izvršeno revolucijo še daleč ni postal prijatelj tovarne, tj. prijatelj gospodarskih vrednot in snovi v novi državi. S težkim trdom se duša ruskega delavca presnavlja v prijatelja tovarne. Z najstrožjo disciplino mora režim pritiskati na delavske vrste, da spoznavajo veliko važnost tovarniškega gospodarskega ustvarjanja za narod in državo.

Naš program je zgrajen na narodnem načelu. Mi hočemo, da tovarne služijo potrebam in pravicam naroda. Če tudi priznamo zasebno lastnino, vendar zahtevamo, da ta lastnina služi splošni blaginji in da je brezpogojno vključena v režim socialne pravičnosti. Danes mora biti odnos delavca do tovarne ravno tako pozitiven in ustvarjajoč kot mora biti njegov odnos do splošne blaginje, do države in do narodnega občestva. Z naklonjenim razpoloženjem do tovarne mora delavec pomagati ustvariti tak red, ki bo priznal in spoštoval potrebe splošne blaginje. S pozitivno politiko se mora odnos delavca do tovarniškega kapitala izboljševati — da se doseže skladna sodelavnost dela in snovi — za koristi naroda in države.

Tudi tovarnar danes še marsikje živi v stari miselnosti, ki je ustvarjala razredno

Indeks Narodne banke

Napram septembru 1939 se je dvignil indeks Narodne banke za cene v nadrobni prodaji v Ljubljani za 36,8 točk, kar odgovarja 41,8% podražitvi. Sedanji indeks Narodne banke je izdelan na podlagi cen raznovrstnih predmetov, ne glede na množino potrošnje. Zato ugotovitve indeksa Narodne banke niso točne, ker je za presojo dviga ali padca cen z ozirom na izdatek, ki zadene potrošnika, važno, da se ve za sorazmerje blaga, ki se troši. Tega nedostatka n. pr. nima indeks Benka v Zagrebu in izkazuje, da so se življenjski stroški v septembru povečali od lanskega septembra za 42,21%. Razlika med obema indeksoma ni velika, vendar je pa to le trenutni in slučajni pojav. Bili so časi, ko sta se indeksa med seboj zelo razlikovala in je bil navadno zagrebški indeks mnogo višji kot indeks Narodne banke, ker so se v določenem razdobju poviševali najbolj predmeti, ki se v največjih množinah trošijo.

Pravkar je izdala Narodna banka tudi indeks cen v trgovini na debelo. Iz indeksnih števil je razvidno, da se je splošni indeks cen v preteklem mesecu ponovno povečal. Od lanskega septembra se je indeks cen v trgovini na debelo dvignil za 69%.

Čevljarski pomočniki

Čevljarski pomočniki so se nahajali v meznem gibanju in zahtevali zaradi porasta draginje k dosedanji 15% dokladi še novo, najmanj 20% doklado, tako da bi skupna doklada znašala 35%. Ker pri poravnalnih razpravah ni prišlo do sporazuma in so delodajalci odklonili po pomočnikih predlagano razsodišče, so stopili pomočniki 3. oktobra v stavko, ki je trajala do 8. oktobra 1940. Medtem se je večina čevljarskih podjetij v Ljubljani izjavila, da pristane na skupno 35% draginjsko doklado, nakar je Združenje čevljarskih mojstrov podpisalo sporazum, s čimer je bila stavka likvidirana ter so pomočniki 9. 10. 1940 zopet nastopili delo.

načelen sovražnik tovarne, ki predstavlja sestavni del narodnega gospodarstva in občestva. Za dobre odnose pa ni odgovoren samo delavec — mnogo večjo odgovornost imajo drugi, bolj poklicani. — Delavec mora biti uvaževan kot del narodnega, gospodarskega ustvarjanja, zato je treba vse storiti, da bo njegov odnos do tovarne in tovarnarja lahko postal pozitiven. Lahko povemo, da se delavec takemu pozitivnemu odnosu noče izmikanj, — ako ga drugi ne odrijejo. — ec. borbo. Naš odnos do tovarnarja se bo ravnal po njegovih prizadevanjih, kako z dobro socialno zaščito in miselnostjo odstranjevati vzroke razrednih nasprotstev. Mi hočemo tovarnarju seči v roke, kadar spoznamo, da je v njem dobra volja in resen namen ustvarjati temelje za nov in boljši gospodarski red. Ni vzrokov, da tovarnar ne bi mogel biti prijatelj delavcev in s tem prijatelj naroda in države.

Neizprosno pa se mora boj nadaljevati tam, kjer se miselnost na strani kapitala ni spremenila. Odklanjamo pa tudi ono demagogijo, ki hoče, da delavec ostane trajen in

Mezdno gibanje rudarjev

Dne 10. t. m. se je vršila v Trbovljah konferenca vseh zastopnikov organizacij ter načelstva II. skupine in Delavske zbornice. Namen razgovora je bil, da se postavijo zahteve, ki jih bo delegacija predložila TPD radi zvišanja in prilagoditve mezd novi uredbi o minimalnih mezdah. Pogajanja se bodo vršila v torek, dne 15. t. m. in če bo pri teh pogajanjih prišlo do pozitivnega zaključka, bo s tem tudi likvidiran spor radi indeksne številke.

Na konferenci v Trbovljah so bila različna mnenja in je po daljši razpravi prišlo do enotnega stališča. Delavstvo zahteva spremembo kolektivne pogodbe. Ta sprememba se v glavnem tiče tarifnih postavk, akordnih postavk, strojniškega vprašanja in njihovih doklad. Vprašanje strojnikov naj se reši na posebni konferenci med Zvezo strojnikov in TPD. Revizijo in dopolnitev akordnih postavk pa se bo reševalo na posebnih lokalnih obravnavah. Nadalje pa naj se dopolni in spremeni kolektivna pogodba v sledečih točkah:

1. pri TPD naj se uvedejo plačani dopusti v odmeri kot so že uvedeni pri državnih rudnikih;

2. nedeljsko nadurno delo preko 8 ur dnevno naj se odškoduje s 100% poviškom naj se plača tudi delo na Binkoštni in Velikonočni ponedeljek;

3. delavstvu naj se izplača posebna božičnica in sicer v sledeči višini: I. kategoriji din 300.—, II. din 250.—, III. din 200.—, IV. in V. pa din 150.—;

4. profesionalisti, ki že uživajo funkcijsko doklado, naj isto obdržijo, pri nadurnem delu pa naj se jim izplačuje 50% povišek tudi na funkcijsko doklado;

5. uvede naj se avtomatično napredovanje iz kategorije v kategorijo po službenih letih;

6. na novo naj se odredi tarifa za strelivo, izredna uporaba izstreljiva pa naj pade v breme družbe;

7. za praznovanje sv. Barbare naj izplača družba vsem delavstvu izredni prispevek v višini enodnevne plače;

8. k §-u 15. kolektivne pogodbe naj se doda sledeče:

a) v slučaju vpoklica delavca na orožne vaj, ki še ni bil 1 leto zaposlen, se izplača neokrnjena mezda za 1. teden orožnih vaj po §-u 219 o. z.,

b) od po §-u 221 o. z. pristojne mezde naj se odtegne le din 7.— za hrano;

9. k §-u 16. k. p. (naturalne dajatve) naj se pod točko d) spremeni ter zniža službeni doba poročenih delavcev vsaj na 3 leta, tako da dobe pravice na deputatni premog;

10. delovno obleko naj se da vsem profesionalistom, ki imajo umazano delo;

11. (§ 26. k. p.) odpovedni rok naj se spremeni ter določi za odpoved 2 mesečni rok.

Delavstvo naj prejema z ozirom na porast draginje povišek avtomatično na podlagi indeksa Delavske zbornice.

Ugodnosti, ki so priznane rudarskemu delavstvu TPD (deputati, stanovanjske doklade itd.) naj se v bodoče priznajo vsem delavstvu TPD (apnenice, kamnolomi, cementarne itd.).

To je bil predlog, ki ga je Delavska zbornica poslala TPD. Na podlagi tega predloga so se vršili razgovori.

Mezdna razprava med Trboveljsko in rudarji se je vršila, dne 15. oktobra. Zastopniki rudarjev so branili in zagovarjali sklepe, ki so bili sprejeti na rudarski konferenci v Trbovljah. Zastopstvo Trboveljske premogokopne družbe je odklonilo vse delavske predloge, ki bi pomenili spremembo splošnega dela kolektivne pogodbe in je bil na ljubljanski razpravi rešen le mezdni del kolektivne pogodbe. Trboveljska zastopa stališče, da se mora najprej kolektivno pogodbo odpovedati, nakar se šele lahko prične s pogajanjimi za novo ureditev splošnih delovnih pogojev.

Odobreni poviški znašajo napram dosedanjim prejemkom, če jih primerjamo pri takozvanih gospodskih dneh v I. kategoriji 7.5 odstotkov, v II. kat. 9.6 odstotkov, v III. kat.

14 odstotkov, v IV. kat. 21 odstotkov in v V. kat. 13 odstotkov. Razmeroma visok povišek mezd v nižjih kategorijah je nastal v glavnem vsled novih minimalnih mezd, ki so bile zadnji čas uveljavljene v dravski banovini. Pripomniti je, da so se akordni zaslužki poviševali dosedaj takole: 1. maja 1938 za 6 odstotkov, 1. junija 1939 za 4 odstotke, 1. decembra 1939 za 8 odstotkov, 1. marca 1940 za 7 in pol odstotkov, 1. avg. za 9 in pol odstotkov in 15 okt. 1940 za 10 odstotkov, kar znaša skupaj 45 odstotkov.

Iz dogovora, ki je bil sklenjen pri TPD dne 15. oktobra 1940 v Ljubljani naj navedemo to-le:

1. Temeljne mezde prejma vsi delavci, katerih delo se ne odškoduje v akordu in so naslednje: I. kat. din 56.25, II. kat. din 50, III. kat. din 46, IV. kat. din 44, V. kat. din 34.

2. Dosedaj veljavne akordne tarife in funkcijske doklade, na katere se je plačevala doslej 25 odstotna doklada, se ta zviša za 10 odstotkov na 35 odstotkov in se bodo izdelale nove akordne tarife.

3. Vajenci bodo prejeli v prvem letu din 11, v drugem letu 16.15 in v tretjem letu din 22 za šilt, v kolikor ne prejema že sedaj višje odškodnine.

4. Za nočne čuvaje se določa urna mezda od din 5.50.

Selitev industrije

Po poročilih beograjskega časopisa je bilo v letošnjem letu v Beogradu in Srbiji zgrajenih, odnosno se gradi 60 novih industrijskih podjetij. Večina kapitala, ki je vložen v nova podjetja, sicer izvira iz Beograda in Srbije, vendar je pa tudi znaten prihodek kapitala iz severnih pokrajin. V zagrebškem časopisu so bile objavljene obširne razprave, kako bi se preprečil beg industrije iz Hrvatske. Zagrebška mestna občina je proučevala, kako bi znižala električni tok za industrijo in priznala še druge olajšave, da ne bi industrija odšla iz Hrvatske. Tudi so se proučevali predlogi, da bi se z uredbenimi predpisi sploh onemogočilo, da se industrija izseli iz banovine. Ugotovilo se je, da zagrebška električna centrala cene toku ne more znižati z ozirom na visoke cene za premog. Prav tako je važno vprašanje o selitvi industrije na jug za Slovenijo. Ponovno smo že zabeležili vesti, da so

5. Za delavce apnenic se določajo sledeče dnevne mezde: v I. kat. din 48, II. kat. din 46, III. kat. din 44 in v IV. kat. din 34.

6. Dosedanja 25 odstotna doklada od brutto zaslužka odpade.

7. Poleg tega se dogovori še sledeče:

a) II. Rudarska skupina predloži seznam onih postavk v akordu, katere še niso ocenjene in bo družba sporazumno z II. rudarsko skupino izvršila ocenitev.

b) Barbara denar se bo letos izplačal kopačem in kopaškim vajencem v znesku din 35, vozačem din 25, ženskam in mladostnikom din 15.

c) Za delo v kanalih, za katere še niso nabavljene delovne obleke, se bodo take obleke za delo v kanalih stavile na razpolago.

č) V slučaju vpoklica delavca na orožno vaj, ki še ni bil eno leto zaposlen, se izplača neokrnjena mezda za prvi teden orožnih vaj; od po § 221 obrtnega zakona pristojne mezde se odtegne le din 7 za hrano.

d) Izenačenje strojniških doklad se bo rešilo v sporazumu z Zvezo strojnikov.

8. Kot izhodišče za postavitev zahteve za ev. pogajanja po § 26 kolektivne pogodbe se določa indeksna številka Narodne banke za cene na malo v Ljubljani 126, in se bodo event. pogajanja sklicala, če se ta indeksna številka poveča ali zmanjša za 6 ali več procentov.

9. Vse spremembe stopijo v veljavo s 1. oktobrom 1940.

se industrije posebno iz severnih krajev Slovenije že preselele na jug. Davčne razmere so na jugu za industrijo znosnejše in tudi delovna moč je cenejša. Seveda je pa delovna moč na jugu tudi slabša in je vprašanje, koliko industrija dejansko prihrani pri skupnih izdatkih za mezde. Pretekli teden so poročali beograjski listi, da se bo tekstilna tovarna Jugobruna iz Kranja preselila v Jagodino, kjer se bo imenovala »Jagodinska tekstila d. d.« Vodstvo tovarne je že kupilo v Beogradu na Kralja Petra cesti večnadstropno palačo za 6.5 milijona din. Vsaka selitev industrije iz Slovenije bi najtežje zadela delavstvo. Brezposelnost bi bila še večja kot je in tudi na davčni moči bi banovina mnogo izgubila. Zato je skrajni čas, da se selitvi industrije tudi pri nas v Sloveniji posveti največja pažnja — dokler je še čas.

Razdolžitev srednjega stanu

Že več mesecev proučava hrvatska banska oblast razdolžitev tako zvanega srednjega stanu. Najnovejša poročila se glase, da se nahajamo tik pred izdajo zadavne uredbe. Umevno pa je, da uredba ne bo mogla biti omejena le na banovino Hrvatsko, ampak se bo morala razširiti na vso državo. Nadalje se poroča, da je osvojeno načelo, da se bo z uredbo le olajšalo plačilo dolgov, ne bo se pa dolgov zmanjšalo ali celo zbrisalo. Upoštevalo se bo le one dolgove, ki datirajo še pred letom 1932 in ki niso manjši od 10 tisoč dinarjev in ne večji od 300 tisoč din. Z razdolžitvijo srednjega stanu bi se moralo upoštevati tudi delavce. Leta težke gospodarske krize so povzročila, da se je delavstvo zelo zadolžilo. Navadno pa prihajajo pri delavstvu v poštev le zneski pod 10.000 din. Zato je meja razdolženega zneska z 10.000 din zelo visoka. Razumemo ugovor, da bi bilo poslovanje sodišč, če bi upoštevali najmanjše zneske, silno oteženo, če ne skoraj nemogoče. Lahko bi se vendar napravilo za posamezne stanove izjeme in določile nižje vsote, ki pridejo pri razdolžitvi v poštev. Manjši dolgovi, ki so jih povzročile izredne socialne razmere, bi se morali sploh odpisati. Pri večjih dolgovih preko 1000 din, bi se pa morale priznati primerne olajšave za odplačevanje.

Stavbinci

Ker se delojemalci in delodajalci stavbne stroke niso sporazumeli na dveh poravnalnih razpravah v spornih točkah gradbene stroke, se je sestalo 11. t. m. razsodišče v posvetovalnici Delavske zbornice v Ljubljani. Razsodišče so tvorili 3 člani delojemalcev, 3 člani delodajalcev in predsednik, ki ga je imenoval ban. Sporne točke so bile naslednje:

Določitev mezdnih razredov, določitev mezdnih tarif, določitev ali naj velja nova tarifa tudi za že prevzeta državna javna dela, določitev dneva, s katerim naj stopi nova tarifa v veljavo. Nekateri kraji so se pomaknili v višje mezdne razrede, zlasti Rajhenburg, ki je tako prišel v II. mezdni razred. Mezdna lestvica je sledeča:

	Pom. del.	Kvalif. del.	kvalif. del.
Razred: nad 18. let:	do 1 l. prakse:	pod 12 mes. prakso	
I.	5.75	6.50	7.50
II.	5.25	6.—	7.—
III.	5.—	5.50	6.25

Mladostni pod 18 let dobijo v I. razredu 4.25 din, v II. 4 din, v III. 3.75 din. Nova lestvica stopi v veljavo 11. oktobra t. l.

S tem je dolgotrajen spor med obema strankama zaenkrat rešen in si je delavstvo s pomočjo strokovnih organizacij ponovno priborilo nekaj izboljšanja.

Nova doba vojne

Dva pomembna govora, ki sta jih izpregovorila predsednik angleške vlade Churchill in ameriški prezident Roosevelt — Anglija je pripravljena na odločno obrambo — Amerika bo v bodoče še bolj podpirala Angleže — Slavnostni sprejem nemške vojske v Rumuniji — Kje se bodo sprožile bodoče odločilne bitke? — V Italiji računajo, da bo vojna še dolgo trajala

Dva važna govora smo čuli v preteklem tednu. In sicer je prejšnji terek govoril v angleški spodnji zbornici ministrski predsednik Churchill, ki je podal obširno poročilo o stanju Anglije v sedanji vojni. Ameriški prezident Roosevelt pa je v svojem velikem govoru obljubil vso pomoč Angliji.

Churchill je zlasti naglašal, da nevarnost nemškega vpada v Anglijo še ni minila, da pa je Anglija na vse odločno pripravljena.

Nemška prizadevanja, da bi z letali uničili angleška mesta, so se izjalovila. Kmalu po prvih večjih napadih so Nemci umaknili iz borb nad Anglijo svoje srednje bombnike za kratke proge in začeli pošiljati v boj težke bombnike, ki jih je priletelo po 400 vsakih 24 ur nad Anglijo. To je tolikšna množina, da jo Nemci komaj še lahko znatno povečajo. Dne 23. septembra so Nemci sporočili, da je bilo vrženih od začetka sedanje vojne do tega dne nad Anglijo že 22.000 ton bomb, od tega samo en dan in samo na London 251 ton. Vse te tone so ubile tisti dan v Londonu 180 oseb, tako da je prišla na eno smrtno žrtev skoraj poldruga tona bomb. V zadnji svetovni vojni je veljal račun, da je vsaka tona bomb majhnega obsega ubila 10 oseb. Zdajšnje žrtve na Angleškem so torej trinajstkrat manjše kakor one v zadnji vojni. Razlog za tako izboljšanje razmerja je boljša izdelava protiletalskih zaklonišč.

Pričakovali smo, je naglasil Churchill, da bo pri letalskih napadih na Anglijo vsak dan povprečno po 3000 oseb ubitih in 12.000 ranjenih. V resnici pa so nemški letalski napadi od začetka vojne do danes zahtevali skupno 8500 smrtnih žrtev in 23.000 ranjenih.

Število žrtev pa zdaj še vsak teden pada. Če bi se nemško bombardiranje nadaljevalo v tem razmerju, potem bo nemško letalstvo potrebovalo nič manj kakor 10 let, da uniči polovico hiš v Londonu. Angleški bombniki pa bodo poslej z vedno večjo silo udarjali na najvažnejše nemške strateške točke, kjer pač lahko napravijo sovražniku največ škode. Angleško bombno letalstvo je po številu sicer nekoliko šibkejše od nemškega, pa je vendar prizadelo nemškim vojaškim napravam že hudo občutno škodo. Na zimski premor seveda ni misliti. Morda bodo na Angleškem uporabljeni novi način v obrambi proti nemškemu splošnemu bombardiranju ponoči ali v megli. Vlada bo poskrbela za vso udobnost v zakloniščih, kjer morajo zlasti Londončani prebiti toliko ur podnevi in še bolj ponoči. V zakloniščih bodo zdaj, ko je nastopilo hladnejše vreme, na razpolago postelje kakor tudi hrana in topla pijača. Churchill je še enkrat izpregovoril o nevarnosti napada na Anglijo, ki nikakor še ni minila. Rekel je:

»Nemci imajo zbranih dovolj tovnih čolnov in ladij, da lahko v eni sami noči prepeljejo na angleško stran pol milijona mož. Toda Anglija ima danes na razpolago 1.700.000 mož domače garde, poleg tega pa še redno vojsko, ki se bo vso zimo dalje vežbala in bo za vsako ceno preprečila in zatrla nemški vpad v Anglijo.«

Kljub slabemu vremenu se nadaljujejo medsebojni letalski napadi. Nemci pošiljajo nad Anglijo nove valove nemških bombnikov, Angleži pa vračajo napade na Berlin in zlasti na važna pristanišča in industrijska mesta. Kakšne so žrtve teh medsebojnih obiskov priča zlasti naslednji dogodek: Prejšnji terek je veliko število nemških bombnikov v spremstvu lovskih letal zgodaj zjutraj skušalo prodrati proti Londonu. Že v bližini angleške obale so bila nemška letala več ali

manj razpršena. Nekaj letal pa je vendarle v veliki višini dospelo nad London in so vrгла bombe na ceste ravno v trenutku, ko je bil promet posebno živahen. Ena izmed bomb je zadela neki avtobus. Vse osebe v njem so bile pri priči mrtve.

Churchillov govor je zbudil v Nemčiji in Italiji mnogo ogorčenja, češ da se mož neusmiljeno igra s številskami, ko izračunava, koliko nemških bomb je potrebnih, da ubijejo toliko in toliko Londončanov. Kljub neugodnemu vremenu so zatoj Nemci povečali letalske napade in nihče ne vé, kaj bodo prinesle nadaljnje borbe med Nemčijo in Anglijo. Vsekakor pa zaenkrat ni posvečena vsa pozornost sveta tem borbam, ker se vojna razvija tudi že marsikod drugod po svetu. Javnost zlasti pozorno čaka, kako se bosta v bodočnosti zadržali dve največji sili na svetu, Amerika in Sovjetska Rusija. Preteklo soboto zvečer je svet prisluhnil besedam, ki jih je na svoji volilni agitaciji

izpregovoril ameriški prezident Roosevelt. Odločni zagovornik prijateljstva Amerike z Anglijo je ponovno poudaril, da bo Amerika ostala na braniku demokracije.

Ameriški narod bo venomer podpiral tisto kulturo, ki sta ji za temelj svoboda in medsebojno spoštovanje neodvisnih narodov. Roosevelt je naglasil, da sploh ne more biti govora o sklenitvi kakšnega premirja z Nemčijo in Italijo. Zato bodo Zedinjene države še nadalje nudile Angliji vsako gmotno pomoč, ki jo le morejo dati. Na Američane ne bo vplivala nobena sila in nobena grožnja. Diktature, je dejal Roosevelt, nas ne bodo nikdar prisilile, da bi jim mi sledili. Nobena skupina diktatorskih držav v Evropi in Aziji (Japonska) nas ne bo ustavila na naši poti, ki je tako jasna in očitna. To je pot, za katero smo se Američani sami odločili, to je pot demokracije in v tem nas ne bodo ustavile nobene diktature, da bi odrekli pomoč svobodnemu angleškemu narodu v njegovi borbi. Američani se oborožujemo iz ljubezni do svobode, iz pravice do svobode, iz ljubezni do poštenja in človečnosti. Angleški možje in žene, je naglasil Roosevelt, so pokazali, kako zna svobodni narod braniti stvar, za katero vé, da je pravična in upravičena. Junaška borba angleških mož in žena bo za večne čase zabeležena v zgodovini kot dokaz, da demokracija vselej takrat, kadar je postavljena pred preizkušnjo, dokaže, iz kakšnega blaga je. Roosevelt je zaključil svoj govor z vzklikom: **»Živela demokracija!«**

Roosevelt se je v tem svojem znamenitem govoru dotaknil tudi politike, ki se tiče ameriških interesov na Tihem oceanu in na Daljnem vzhodu. Poudaril je, da ima Amerika pravico do mirne in nemotene uporabe Tiheta in Atlantskega oceana. Amerika sodi, da je zaščita ameriške nedotakljivosti ravno v tem, da za vsako ceno brani svobodni promet na Tihem in Atlantskem oceanu. Seveda je Rooseveltov govor zbudil v Angliji največje odobravanje, v Nemčiji, Italiji in še prav posebno na Japonskem pa bridko obsodbo.

Ze v političnem pregledu preteklega tedna smo omenili, da postaja Rumunija važno priorišče novih vojnih zapletkov. Navedli smo prve vesti, da je Nemčija začela pošiljati v Rumunijo svoje čete.

Preteklo soboto je prispel v Bukarešto posebni vlak z nemškimi oficirji.

Rumunska vlada je priredila Nemcem svečan sprejem in je o tem objavila uradno pojasnilo, kjer pravi: Ze prejšnja rumunska vlada je bila zaprosila Nemčijo, da bi ji pomagala izvežbati rumunsko vojsko po novih vojnih načinih, da bi se tudi rumunska vojska znala boriti z modernim orožjem. Zdajšnji rumunski vodja general Antonescu je ta

načrt osvojil, ker se mu je videl koristen. Nemčija je pristala na rumunsko povabilo ter se je odločila poslati v Rumunijo večje vojaško odposlanstvo. Prvi oddelek tega odposlanstva je prispel v Bukarešto s posebnim vlakom pod poveljstvom dveh nemških divizijskih generalov. Ze na poti proti Bukarešti je prebivalstvo pozdravljalo predstavnike nemške vojske. Za njimi je prispel v Bukarešto tudi prvi zbor opremljenih nemških čet in častnikov generalnega štaba s svojim poveljnikom. Popoldne je priletelo tudi posebno nemško letalsko odposlanstvo, ki je bilo na letališču v Bukarešti prisrčno sprejeto.

S prihodom nemške vojske v Rumunijo so postala tam bivajočim Angležem tla prevročja. Začeli so zapuščati Rumunijo in bržčas bodo te dni tudi diplomatski stiki med Rumunijo in Anglijo prekinjeni.

Kaj se pripravlja na Bližnjem vzhodu? O tem se izprašujejo ne samo ožji sosedji Rumunije, marveč tudi angleška in ameriška javnost.

V največjem ameriškem dnevniku, ki izhaja v New Yorku, je bil objavljen daljši članek, ki takole napoveduje razvoj dogodkov: Nemški načrti glede Balkana in Bližnjega vzhoda so znani. Toda, če nameravajo Nemci res doseči tisto, kar se zdi njihov namen, potem bodo potrebni še silni napor in je še dolga pot do uresničenja nemških teženj na Bližnjem vzhodu. Popolna nemška zasedba rumunskih petrolejskih vrelcev je bila pripravljena in izvršena čisto na tihem. To je le del velikega nemškega načrta. Preko Rumunije in Dardanel vodi pot v Malo Azijo. Za prehod po tej poti pa je neobhodno potreben pristanek Sovjetske Rusije. Če Rusija hoče, lahko to pot Nemcem vsak čas zapre in izzove borbo. Dozdaj pa je Rusija šla Nemčiji tako na roko, da si Hitler tega ni mogel bolj želeli. Nemški vojaški oddelki so že ob Črnem morju. Doslej zaradi tega še ni bilo nič slišati o kakem nasprotovanju Rusije. Kar se tiče Bolgarije, je morda samo še vprašanje časa, kdaj bo dobila nemške posadke. Vse kaže, da se pričenejo v Moskvi zavedati, da sta si Stalin in njegov zunanji minister Molotov izkopala jamo. Prave posledice pogodbe, ki je bila nedavno podpisana v Rimu med Nemčijo, Italijo in Japonsko, se doslej še niso pokazale, toda to se lahko zgodi vsak dan. Položaj Anglije je v Mali Aziji zaradi teh načrtov vedno bolj ogrožen. Če Turčija pod pritiskom Rusije popusti, kakor so morali svoječasno popustiti Čehi, potem bo angleški vojski na Bližnjem vzhodu zelo težko vzdržati svoje postojanke ob petrolejskem področju v Iraku in ob Sueškem prekopu. Če nastane tak položaj, potem bo Angliji preostalo samo to, da bo še močnejše kakor zdaj stisnila zobe in poslala čim večje število svojih bombnikov nad Nemčijo. Anglija se bo morala ravnati po preroških besedah svojega ministrskega predsednika Churchilla, ki je rekel:

»Četudi bodo nemške čete stale ob Črnem in ob Kaspiškem morju, četudi bi se pojavil Hitler na vratih Indije, mu to ne bo nič koristilo, ker bo takrat angleška gospodarska in znanstvena pamet razbila nemški vojaški stroj.«

Pretekli dni so minili štirje meseci, odkar se je Italija z orožjem pridružila Nemčiji in vstopila v vojno. Italijanski listi prinašajo dan za dnem precej obširna poročila o borbah italijanskih čet v Afriki. Neki francoski dnevnik pa je te dni objavil razmišljanje Afriki, o kateri pravi, da bo postala glavno bojišče. Pričakovati je, da bosta Nemčija in Italija v kratkem izvedli odločilen napad na Anglijo in sicer ne tam gori ob Kanalu, marveč v severovzhodni in vzhodni Afriki.

Vsekakor pa v Italiji računajo, da bo vojna še dolgo trajala.

Pretekli teden je potoval gospod Mussolini po gornji Italiji, kjer je nadzoroval vojaške posadke. Ob tej priliki so vsi italijanski listi pisali o vojnih načrtih Italije. Neki dnevnik, o katerem pravijo, da je glasilo zunanega ministra grofa Ciana, je zapisal: »Sovražniki so trdili, da bo italijanski narod pustil svojega vodjo na cedilu, čim bo naletel na težave in preizkušnje vojne. Toda italijanski narod, ki prisrčno sprejema Mussolinija povsod, kjer se prikaže, je dokazal, da se je sprijaznil z vojno in se privadil omejitvam in izgubam. Italijanski narod se je prepričal, da bo sedanja vojna najbrž huda in dolga. Zavzela bo najbrž nepredviden obseg in se tako razširila, kakor bi ne bili mogli o tem pred letom dni niti sanjati. Italijanski narod računa z možnostjo nadaljnjega razširjenja vojne.«

Poleg spopadov na kopnem in v zraku se je pričela med Italijani in Angleži razvijati tudi borba na morju.

Eno izmed zadnjih italijanskih poročil navaja, da je italijanska mornarica potopila angleško križarko, Italijani pa so izgubili dve torpedovki in en rušilec. Za povračilo angleških letalskih napadov na posamezna mesta v italijanskih kolonijah so tudi italijanski letalci skušali napasti najbolj utrjeni angleški otok Malto v Sredozemskem morju. Angleži pa javljajo, da je bil italijanski napad na Malto odbit, ker so bila italijanska letala že pred otokom prisiljena k umiku.

V takem razvoju dogodkov, kakor smo ga zgoraj opisali, se je naposled

oglasila tudi Rusija in je njena izjava zbudila ogromno pozornost po vsem svetu. Sovjetski vladni poročevalski urad je namreč pretekli tork popoldne objavil, da sovjetska vlada ni bila vnaprej obveščena, da bo nemška vojska poslana v Rumunijo. Sovjetska vlada tudi ni bila vnaprej poučena o namenih in obsegu v Rumunijo poslanih nemških vojske.

Sovjetski zunanji minister Molotov je sicer naglasil, da bo ostala Rusija še nadalje nevtralna. Toda vrhovni poveljnik sovjetske vojske maršal Timošenko je izdal novo vojaško uredbo, v kateri pravi, da mora biti sovjetska vojska pripravljena za vsak primer.

Vse to so znamenja, da vstopamo v čisto novo dobo nove svetovne vojne.

Bratom in sestram na meji — P O M O Č!

Na pragu letošnje zime

se spomnimo posebno

našega obmejnega prebivalstva ob Dravi, Muri in na Kočevskem

Deseti november 1940

naj bo zato namenjen narodni meji,

zlasti pa njeni mladini, z geslom:

MAL POLOŽI DAR — DOMU NA ALTAR!

Vodstvo Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.

Novice

* Veliko slavlje ljubljanskih gasilcev. Prostovoljna četa Ljubljana-mesto je preteklo nedeljo praznovala 70letnico zaslužnega delovanja. Svečanost je bila lepa in prisrčna. Zjutraj so se gasilci, kakih 200 po številu, podali z godbo skozi mesto k maši. Po cerkvenem opravilu so na Mestnem domu, kjer ima četa svoje lepo zavetišče, odkrili spominsko ploščo štirim požrtovalnim članom društva, ki so izgubili življenje v službi bližnjemu. Sledil je slavnostni občni zbor, pri katerem so bili odlikovani številni zaslužni ljubljanski gasilci. Na pokopališče Sv. Križa so se odpeljali udeleženci svečanosti s tramvaji ter so položili vence na grobove zaslužnih pokojnih gasilcev.

* Uspešno zaključena pogajanja pri Trboveljski premogokopni družbi. Pretekli tork so bila pri generalnem ravnanstvu Trboveljske premogokopne družbe v Ljubljani mezdna pogajanja, da bi se plače prilagodile naraščanju draginje. Pogajanja so bila uspeš-

na zaključena. Z veljavnostjo od 1. oktobra 1940 dalje je ravnateljstvo priznalo nove temeljne mezde, ki znašajo od 34 do 56.25 din, kar predstavlja novo zvišanje od 10 do 21 odstotkov. Nadalje so zvišane akordne tarife. Za delavstvo apnenic so določene nove dnevne mezde od 34 do 48 din. Poleg tega je bilo rešenih v prid delavstva TPD še več stanovskih vprašanj.

* Izreden ribji lov na Jadranu. V noči na 12. t. m. je bil zaključen letošnji predzadnji ribolov na Jadranu v večjem obsegu. Tokrat je bil ribolov izredno uspešen in so samo v srednji Dalmaciji nalovili okrog 400 vagonov sardel. Voče so ribiči najboljše ribarili v

BUKOV ŽIR

zrelo, odpadlo blago, kupujem v vagon-skih pošiljkah — franco vagon nakladalna postaja. — Ponudbe na

REKLAM ROZMAN,
Ljubljana — Pražakova 8/1.

F. Gobey:

14

Umor na plesu

»Jaz pa nisem Prebord.«
»Pustiva to! Ali je mene opazila?«
»Seveda. Ko sem ji povedal, da sva prijatelja, me je celo oštela, ker te nisem privedel k njej.«
»Kaj si ji pa na to rekel?«
»Rekel sem ji, da se ogiblješ družbi. Tedaj bele te je želela spoznati in obljubil sem ji, da te bom privedel k njej.«
»Kdaj?«
»Takoj zdaj. Poslala me je po tebe.«
Nointel se je zamislil.
»Zdaj se izkaži!« mu je dejal Gaston.
»Srce markize Barancos je trdnjava, ki si jo je vredno osvojiti.«
»Poskusil bom. Sicer mi prismojnjene ženske niso prav pri srcu in imam rajši mirne, pa vendar. Toda če me misli markiza samo za nos vleči? Dragi moj, petnajst let sem bil vojak, toda...«
»Ne boj se! Priznala mi je, da je bila na plesu v operi, ni pa hotela povedati, kdaj.«
»Snoči je bila. Bom že izvil priznanje iz nje. Spremi me torej!«

Ko sta stopila v ložo, sta dobila tam Preborda. Darcy se je hotel umakniti, toda markiza mu je pomignila in hitro rekla Prebordu:

»Hvala vam, dragi gospod, da ste me obiskali. Videla se bova spet prihodnji teden na plesu, pri gospej Smithsonovi.«

Prebord je razumel migljaj v teh besedah, se priklonil in šel.

»Ali ste videli, kako sem se ga odkrižala?

Ta gospod si domišlja, da sme priti v mojo ložo, češ da mi bo povedal, kako so zaprli neko siromašno dekle, ki je lani nekajkrat pri meni pelo. To je pa že nesramno.«

Gaston je zdaj hotel predstaviti Nointela, toda markiza je nadaljevala:

»Ne, ni potrebno, meni je to svečano predstavljanje zoprno. Čemu bi mi pripovedovali, da je to gospod stotnik Nointel, ko že poznam njegovo ime? Nisem Angležinja. Prepustimo to raznim Prebordom.«

»Uživam v vaših besedah,« se je nasmešnil Nointel, »ker tudi jaz sovražim takšne plehkosti.«

»Pa Preborda tudi, kaj?« mu je segla markiza v besedo. »Meni se zdi neznosen.«

»Toda vi ga sprejemate!«

»Sprejemam dosti ljudi, prijateljev imam pa zelo malo. On je v vašem klubu. Saj ga poznate?«

»Žal ga poznam.«

»Ali se res baha, kako mi z uspehom dvori?«

»Samo tega ne ve, da meni ni všeč, če me kdo izbira. Izbirati hočem zmerom jaz sama.«

»Pa če slabo izberete?«

»Me ne moti. Samo da človeka, ki si ga izberem, res ljubim.«

»Vidite,« se je nasmešnil Nointel. »Če bi meni rekla kakšna ženska, da me ljubi, bi ji ušel. Lahke zmage mi niso všeč.«

Po kratkem odmoru je spet izpregovorila markiza:

»Umazanec mora biti ta Prebord. Opazila sem, kako je užival, ko mi je pravil, da so zaprli tisto dekle, o žrtvi se je pa izražal hudo nespodobno. Oprostite,« je potem rekla Gastonu, »nisem se spomnila, da ste se zanimali za gospodično Orcivalovo. Hudo mi je zanj. Hudo bi mi bilo tudi za vas, če bi vedela, da ste jo ljubili. Toda vi je niste mogli ljubiti, sicer nocoj ne bi bili tu.«

Gaston je bil ves zmeden, markiza pa se je že obrnila k Nointelu:

»Snoči ste bili na plesu?«

»Da, bil sem... in spoznal sem...«

»Koga?« se je prestrašila markiza.

»Ubogo gospodično Orcivalovo. O tej skrivnostni smrti bi vam lahko največ povedal general Simancas, ki je sedel v loži poleg mene.«

»Kdo pa je ta Simancas?«

»Ali ga ne poznate? Ameriški general je in malo prej se je hvalil, da vam je bil danes predstavljen.«

»Da, res, ga že poznam dolgo in danes sem ga sprejela. Toda on ne ve, ali je gospodična Lesterelova res kaj kriva. Zdaj se pa začne četrti dejanje. Toda dovolj imam že glasbe in spanja sem potrebna. Prosim vas, pokličite mojega slugo, ki čaka na hodniku.«
Nointel in Gaston sta vstala.

»Upam, da se bomo kmalu videli,« je dejala markiza. »Gospod stotnik, vi ste najbrž dober lovec.«

»Seveda sem.«

»Če je tako, vas pa vabim na lov v Sanduvil. Pisal vam bom, kdaj pridite! In tudi na vas računam, gospod Darcy.«

Gaston se je opravičil, češ da ni lovec, Nointel pa je obljubil, da pride.

srednjem delu Primorja, medtem ko je bil ribolov v severni Dalmaciji precej slab. Iz šepojasnjenega vzroka so se velike množine rib pojavljale v srednji Dalmaciji, medtem ko jih drugod ni bilo toliko. Če ne bi bila jugovina ovirala ribolova, bi bili uspehi naravnost rekordni. Sardelice so tokrat bile prav velike, da je bilo v kilogramu po 24 do 36 komadov, ponekod samo po 20, medtem ko jih drugače računajo ribiči po 36 na kilogram. Sveže ribe so bile tokrat po 6 do 7.50 din, ponekod po 8.50 din kilogram, nasoljene pa od 9 do 11 din kilogram. Poslednji letošnji ribolov se prične 20. t. m. in bo organiziran prav na široko, ker so se ribiči prepričali, da se sardele in skuše še nadalje zadržujejo v velikih množinah po srednjem Jadranu.

*** Da ne bo krivice.** V številki 28. našega lista z dne 11. julija 1940 je bila objavljena pod napisom »Pobegla tatica« vest, da je bila pri posestniku Hrenu na Verdu v službi dvajsetletna Antonija, doma iz okolice Prezida v čabarskem okraju. Dalje je bilo priobčeno, da je mlada služkinja izginila, z njo vred pa tudi zlata zapestna damska ura in da nepošteno služkinjo zasledujejo orožniki. Prepričali smo se, da je bila ta vest prenačena in da ni imelo sodišče povoda proti Antoniji Lipovac kazensko postopati ali jo obsoditi.

*** Smrt očeta in hčerke v valovih.** V motnih valovih Vrbasa v Bosni sta našla smrt 40letni Srečko Baić in njegova 16letna hčerka Mileva. Nesreča se je zgodila v priči nekaterih kmetov, ki obeh ponesrečencev nikakor niso mogli rešiti. Srečko Baić po rodu iz vasi Krmina poleg Banjaluke, je spravljal zvečer na splavu drva po Vrbasu in sicer z enega brega na drugega. Na splavu je bila tudi hčerka Mileva, ki je očetu pomagala tovoriti drva. Ko je splav bil sredi reke, se je razvezal, močni valovi so ga razdejali. Oče Srečko, ki ni znal plavati, se je pričel takoj potapljati. Mileva pa je bila dobra plavalka. Zavpila je na pomoč in zaplavala očetu na pomoč, da bi ga rešila. Oče se je hčerke močno oklenil in takoj so začele tudi njej pešati moči. Kakih dvajset minut sta se čvrsto objeta obupno borila z valovi, nato pa sta opešala in izginila v kalni vodi.

*** Tri pastirice so zgorele.** V Gnjiljanah v Južni Srbiji so tri pastirice, stare po 7 let, pasle živino. Starši so delali na polju. Deklice so se igrale. Ko so se naveličale, so šle po koruzne storže na njivo ter jih sklenile

speči v zapuščeni koči ob gozdu. Deklice so zakurile v koči, ki pa je bila že vsa prepečena in se je vnela. Deklice niso mogle več zbežati in so zgorele s kočjo vred. Ko so se zvečer starši deklic vračali z dela domov mimo tiste kočje, so videli, da je kočja medtem zgorela. Radovedno so opazovali pogorišče in po njem brskali, ko so nenadno med pepelom zagledali ožgana trupelca.

*** Dve smrtni nesreči.** Huda nesreča je doletela 51letnega Antona Pleška, zaposlenega na Tržaški cesti v Ljubljani. Ko je skladal deske, je omahnil s skladovnice in priletel tako nesrečno na tla, da si je zlomil hrbtenico. Prepeljali so ga v bolnišnico, kjer je čez nekaj dni umrl. Zapustil je ženo in več otrok. — Pri Sv. Križu v Ljubljani so položili k večnemu počitku komaj 23 letnega šoferja in mehanika Ivana Jerina iz Ljubljane, ki se je pred dvema mesecema na avtomobilski vožnji hudo ponesrečil. Na vožnji proti Brezjam se je z avtomobilom zaletel v drevo in obležal z razbito čeljustjo in nalomljeno hrbtenico. Dva meseca se nihal med življenjem in smrtjo, zdaj pa je ugasnilo njegovo mlado življenje. Naj počivata v miru, preostalim naše sožalje.

*** Samega sebe je goljufal.** Iz Metlike pišejo: Gotovo je še premalo upoštevan stari narodni pregovor: »Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade!« Sicer se ne bi moglo primeriti, da človek ogoljufa samega sebe. Značilen primer se je pripetil v soboto, ko se je nekemu kupcu nudila prilika kupčije z ovsom, za katerega se je s prodajalcem pogodil za ceno 3 din kg. Po sklenjeni kupčiji je bilo treba vrečo stehtati. Ker pa ni bilo v bližini druge tehtnice, sta sklenila stehtati jo na kolodvorski decimalni tehtnici, ki ima vse potrebne vijake in pokaže točno. Pri tehtanju pa je neubogljiva roka hotela z vijakom preurediti tehtnico sebi v prid pa je v smeri zgrešila, kar so nekateri prisotni opazili. Po tehtanju vreče je kupec plačal oves in okoli 20 kg samovoljnega pribitka, ki si ga je naredil sam. Ko so drugi potem tehtali nov predmet, so ugotovili v splošnem smehu, da je kupec ogoljufal samega sebe.

*** Ljubosumen Žid pred sodiščem.** V Bjelovaru je stopil pred kazenski senat trgovec Ludvik Silberstein iz Garešniškega Brestovca nedaleč od Bjelovara. Silberstein je sodnikom izpovedal, da je bil že nekaj časa zaljubljen v kuharico svojega brata, Anko Orbanovo, in je bil na njo prav hudo ljubo-

sumen, ker jo je že nekajkrat zasačil z njenim izvoljencem Dizdarjem. Tako je bilo tudi 13. avgusta letos, ko je Silberstein popoldne videl Orbanovo v Dizdarjevi družbi. Ko je zvečer prišel domov, se je začel z Orbanovo v kuhinji prepirati. Skupina delavcev je prav tisti čas šla z dela mimo Silbersteinove hiše. Radovedni so prislunili prepiru. Med njimi je bil 18-letni Ivan Šuperina, ki je pristopil k oknu in pogledal v sobo. Razburjeni Silberstein je opazil mladostni obraz. V nagli jezi je mislil, da je to Dizdar. Brž je pograbil samokres, odprl vrata in pridirjal na prag. Brez besede je nekajkrat ustrelil proti mlademu Šuperini, ki se je zgrudil na mestu mrtev. Pred sodniki se je Silberstein zagovarjal, da je streljal v zrak, ker se je bal, da ga bo napadel Dizdar s svojo družbo. Sodniki so Silbersteina obsodili na 5 let robije. Državni tožilec se z obsodbo ni zadovoljil in je vložil revizijo.

*** Za tri dinarje sedem let ječe.** Pred sodiščem v Subotici sta stala dva Arnavta: Ramadan Ismajlovič in Muhamed Sinanović, ki sta v družbi svojega rojaka Bajrama Bektaševića v Bajmoku vlomila v hišo kmetu Sakača in od njega zahtevala denar. Ker ga ni imel, sta mu razbila vse pohištvo in razdejala vse omare. Nazadnje sta v eni omari našla cele 3 dinarje. Ismajlovič je napravil še zločin posilstva. Bil je obsojen na 7 let, njegova dva pajdaša pa sta dobila vsak po tri leta.

*** Obup mlade gospodinje.** V soboto popoldne se je raznesla po severnem delu petrovške občine novica, da so našli v domačem vodnjaku v Rušah pri Petrovčah mrtvo 38-letno Elizabeto Letnikovo, ženo tapetnika, ki je uslužben v Celju. Mlada gospodinja in mati je doma vse lepo pospravila in nakrmila živino, nato pa je izginila. Ker je bila zadnje čase živčno bolna, so se njeni svojci bali najhujšega. Po kratkem iskanju so pokojnico našli v vodnjaku. Na pomoč je bil poklican banovinski zdravnik dr. Ločniškar iz Žalca, ki pa je mogel ugotoviti le smrt. Pokojnica je zapustila moža in dve hčerki.

*** Tašča je v prepiru ubila zeta.** V vasi Košičini blizu Varaždina je nastal prepir med Rozalijo Vrščičovo in njenim zetom Petrom Galškom. Med preprirom je zet brcnil taščo v trebuh. Ko jo je hotel drugič brcniti, ga je tašča zabodla z velikim kuhinjskim nožem v desno nogo nad kolenom in mu prerezala glavno žilo. Galšek je kmalu izkrevavel. Vrščičevo so pa odgnali orožniki.

Ko sta prijatelja odšla iz lože in poklicala markizinega strežnika, sta zavila po hodnikih in sedla tam na divan.

»Markiza je vate zaljubljena«, je začel Gaston.

»Pustiva to. Ali ni bilo čudno, da je pozabila Simancasovo ime?«

»To kaže, da ga le površno pozna.«

»Jaz sodim drugače. Markiza je bila snoči v Julijini loži. Simancas jo je spoznal in ji je to tudi povedal. Verjemi mi, — preti ji je, da jo bo izdal, če mu ona molka dobro ne plača.«

»V tem primeru je ona umorila Julijo. Sporočil bom to stricu, da bo izpustil gospodično Lesterelovo iz ječe.«

»To bi bilo prenačljeno. Če je bila v Julijini loži markiza, ji bo treba tudi dokazati, da jo je ona umorila. Ne pozabi tudi tega, da pahljača z morilskim bodalom ni bila njena. Res je imela tudi markiza pahljačo, ker Španka brez pahljače nikamor ne gre, toda ta pahljača je bila čisto drugačna.«

»To je postranskega pomena. Pod dominom je lahko imela tudi drugo. K stricu pojdem...«

»Kaj mu boš pa rekel? Da ve Simancas marsikaj o markizi? Stric ga bo poklical in zasliševal, toda možak bo vse gladko zatajil. In vprašanje je celo, ali bo stric sploh začel s preiskavo samo zaradi nepomembnega sum.«

»Vseeno mislim, da bi bilo dobro, če bi ga obvestil...«

»Meni to ni všeč, ker mi bo otežilo delo.«

»Torej naj molčim, ko se mi ponuja priložnost, da dokazem Bertino nedolžnost?«

»Zdaj še ni pravi čas.«

»Ali naj čakam do Bertine sodbe?«

»Najprej se moram bolje seznaniti z markizo.«

»Ali bi jo ti izdal, če bi ti ona kot ljubica priznala svoj zločin?«

»Ali misliš, da sem tako malo prida, da bi zaradi ženske potepal svojo čast?«

»To ne. Toda tvojega vedenja ne razumem.«

»Glej, tole hočem! Hodil bom na njen dom, obedoval bom z njo, na lov bom zahajal in če bo treba tudi plesal, pri tem pa skrbno pazil, v kakšnih odnosih je s Simancasom. Ti samo molči in mi pusti proste roke.«

»Prav«, je odvrnil Gaston. »Stric bi me tudi takoj vprašal, kaj je moglo markizo nagnati, da je umorila Julijo.«

»Verjemi mi: Golimin ima prste vmes. Markiza ga je pogosto sprejemala in o njem in njej so marsikaj govorili.«

»V tem primeru bi se zadeva hitro razpletla. Golimin je imel najbrž kakšno markizina pisma, ki so potem prišla v Julijine roke...«

»In Julija je potem pisala markizi, naj pride na ples v opero, da ji ona ta pisma vrne ali pa proda. Treba bi bilo najprej zaslišati Julijino sobarico, h komu je šla včeraj po naročilu svoje gospodarice.«

»Ta sobarica bo jutri prišla k meni.«

»Skupaj jo bova vprašala.«

»To prepustim tebi, ti pa prepusti meni to, da oklofutam Preborda.«

»Rad bi ti pomagal, in sicer tako, da bi ga jaz udaril po enem licu, ti pa po drugem. Toda zdaj se ne smeš zaplesti v kakšen dvoboj. Odloži vse skupaj za štirinajst dni, pa ne pozabi, da te je on takrat seznanil z Ber-

to. Zdaj pa pojdiva na cesto, da poiščeva vratarico.«

»Ti misliš res z njo večerjati?«

»Potrebujeva jo.«

Ko sta šla mimo kavarne Tortoni, je stotnik zagledal tam markizin voz, markiza sama pa je bila v mali dvorani z generalom Simancasom in zdravnikom Lalmierjem.

»Poglej, prosim te! Markiza Barancos za isto mizo s takimi ljudmi in v tako razkričnem lokal! Včeraj se ona z njima ne bi bila javno pokazala. Najbrž jo imata v svojih rokah, da jima izkazuje takšno čast.«

»Bojim se, da jima ona zdajle pripoveduje o nama.«

»Ne zdi se mi verjetno. Toda zdaj je predstave v operi že konec in iti morava v Helderjevo ulico. Tam je dolgočasno in prazno kakor v puščavi.«

Nista dolgo čakala gospe Majore in njenih hčerk.

»Še enkrat dober večer,« je rekel Nointel vratarici. »Zelo sem vesel, da ste prišli.«

»Mene ni prav mikalo priti,« je odvrnila gospa Majore, »toda dekletu sta me skoraj prisilili. Jutri bo pa moj mož imel spet pridigo...«

»Saj naša skupna večerja ne bo nič hudega. Kam bi pa prav za prav šli?«

»Najrajši hodiva v kavarno Ameriko,« sta odvrnili Pamela in Ismeria v en glas.

»Pa pojdimos tja, če je vaši gospej materi prav.«

Gaston je dregnil Nointela s komolcem, da mu ta izbira ni všeč. Nointel pa se za to ni zmenil, ampak je rekel vratarici:

»Kaj menite vi, gospa Majore?«

»Jaz? Kaj naj pa rečem? Svoje čase sem

* Zaradi enega grozda ga je ubil. V vasi Mlinovi pri Petrinji je zasačil kmet Stanko Adamovič v svojem vinogradu 14letnega Mišo Adamoviča, da mu krađe grozdje. Deček je bil odtrgal grozd. Kmet ga je tako pretepel s kolom, da mu je zlomil več reber in da so ga morali prepeljati v bolnico, kjer je po štirih dneh v silnih mukah izdihnil. Podivjanega kmeta so orožniki aretirali. Preden so ga odgnali v zapor, so ga hoteli ogorčeni sosede pobiti.

* Ustrelil je svakinjo in sebe. Nenavadna žaloigra se je zgodila pretekli tork v neki baraki blizu meščanske šole v Šiški pri Ljubljani. Tam je stanovala 60letna sejmka branjevka Ivana Hledetova, vdova po upokojenem sejmjarju, ki se je pred leti usmrtil s plinom. Po njegovi smrti se je vselil v vdovino barako njen 60letni svak, možev brat Ivan Hlede, upokojen progovni delavec, doma iz Pevna pri Gorici. S svakinjo se pa nista prav razumela in nastali so prepiri, ki so dovedli do pravačenja. Ivan Hlede je na poslednjo pravdo izgubil in je svakinjo še bolj zasovražil. Pretekli tork zjutraj jo je najprej začel pretepati. Ko pa mu je pobegnila iz barake, je streljal za njo. Trije strelji so jo zadeli v hrbet in je kmalu izdihnila. Hlede je s poslednjim nabojem še sebi pognal kroglo v desno senco in obležal na mestu.

* Ljubimca svoje matere je zaklal. V vasi Bušetincih na Hrvaškem se je odigrala krvava vaška žaloigra. Zdaž pokojni 54letni Feliks Biškup je že nekaj let dvoril materi 17letnega Milana Lisjaka. Sinu pa Biškupovo vsiljevanje nikakor ni bilo všeč in je Biškupa sovražil iz dna srca. Že nekajkrat je iskal prilike, da bi z njo mobračunal. Zdaž je vendar našel priložnost. Ko je dobil Biškupa pri materi na obisku, se je takoj z njim sporekel, potegnil nož ter ga zarinil Biškupu v levo ramo. Biškup je bil smrtno zadet in je po nekaj minutah izdihnil. 17letni Milan se je nato prijavil orožnikom. Zločin je odkrito priznal in zatrdil, da so bile njegove duševne muke prehuje, da bi mogel še nadalje prenašati Biškupovo vsiljevanje materi.

* Na smrt obsojen. Preteklo soboto je bila končana razprava proti pokrščenemu Arnavtu Numanu Sadikoviću v Kosovski Mitrovici. Kakor je »Domovina« že poročala, je Numan ubil svojega tasta in svojo pastorko. Bil je svojčas pri orožnikih ter se je v vasi Borčanih seznanil z Dostano Miškovičev, hčerko stoletnega premožnega po-

sestnika Mine Miškoviča. Obsežno starčevstvo posestvo ga je primamilo, da se je dal pokrščiti, nakar se je poročil z Dostano, ki je imela nezakonsko hčer Radmilo. Dostana je naposled umrla in tako je Numan ostal sam s starcem in pastorko Radmilo. V strahu, da ga bo Radmila nekoč pognala iz hiše, se ji je začel vsiljevati, toda ona ga ni marala.

Zato je v noči od 14. na 15. junija letos s sekuro ubil starca in Radmilo. Da bi zakril sledove zločina, je hišo zažgal, potem pa je zažgal še hišo svojega kuma Marina Nikolića in hotel pobegniti čez albansko mejo. Orožniki pa so ga pravi čas zalotili. Pri razpravi je zločinec vse priznal. Obsojen je bil na smrt.

Žalostna odkritja

V Slovenskih goricah so našli prevžitkarja, trpečega v hlevu pri živini — Na Dolenjskem pa nesrečno hčer, ki jo je bil zaprl oče v svinjak

Poročamo v naslednjem o dveh odkritjih, ki kažeta v prav žalostni luči čustvovanje posameznih naših ljudi na deželi. Obžalovanja vredni zgodbi naj bosta opozorilo, da se izkoreninjeni neusmiljeno ravnanje s prevžitkarji in slaboumnimi, kjerkoli bi se kaj podobnega še zgodilo. Opozorjamo na to vse poštenjake, človekoljube in vse tiste, ki so poklicani varovati dostojnost našega naroda.

Prebridke usode je deležen 80letni Janez Vogrinec iz Gališčaka v Slovenskih goricah. Leta 1936 je bil prepustil svoje posestvo nekemu Janezu Senčarju, s katerim se je bil dogovoril, da bosta Senčar in njegova žena v redu skrbela za starega prevžitkarja. Zakonca Senčarja sta seveda vse rada obljubila, toda kmalu so se začele širiti med ljudmi govorice o trdem življenju ubogega prevžitkarja. Ljudski glas je slednjič pripravil orožnike do tega, da so izvršili na Vogrinčevem domu temeljito preiskavo. Našli so starega Vogrinca v hornem hlevu z majhnim, zaprtim okencem. Tu sta imeli prostora še dve kravi in svinja. Na koncu stajal je bilo nekaj segnite slame in tu je ležal stari Janez Vogrinec popolnoma oslabil, že ves objeden in oglohan od mrčesa pa tudi ves načet od gnilobe odpadkov živine. Starček je bolehal na črevju in to je bil izgovor zakoncev Senčarjev, da sta odpravila starega Vogrinca iz hiše v hlev, kjer sta mu napravila ležišče blizu tam, kamor padajo živinski odpadki, da se odpravljajo med gnojnico. Niti Vogrinčevi otroci niso smeli v bližino starega siromaka. Orožniki pa so odločno nastopili in stari Vogrinec jih je kleče prosil, naj ga rešijo trpljenja. Orožniki so takoj odredili, da se je stari

Vogrinec vrnil v hišo, zakonca Senčarja pa se bosta morala zagovarjati pred sodiščem.

O drugem žalostnem primeru govorijo te dni ljudje po Dolenjskem. V vasi Sv. Štefanu pri Trebnjem živi družina posestnika Mihaela Omahna. Hči Jožefa, danes stara 38 let, je že od 7. leta dalje po škrlatinki hudo bolehal. Posledice škrlatinke so bile takšne, da je reva obležala s skrivljenimi nogami in rokami. Postala je tudi slaboumna in zdravniška pomoč je bila zaman. Za bolno hčerko se je brigala in jo negovala, dokler je bila še živa, njena mati. Ko pa je mati pred dvema letoma umrla, je bilo tudi skrbne nege konec. Ker si bolnica ni mogla sama pomagati, ne prejemati hrane ne opravljati potrebe, so jo domači po materini smrti zaprli v svinjak, kjer je sirota živela do zadnjega časa, prepuščena počasnemu hiranju. Dve leti je trajalo, da je oblastvo zaznalo za nesrečnico in pred dnevi je orožništvo prijavilo zadevo sodišču v Trebnjem. Iz poročila orožnikov je posneti, da je patrula ob navzočnosti občinskega odbornika pozvala očeta, naj pokaže, kje ima svojo bolno hčer. Nerač, a primoran je oče odšel v svinjak, kjer se je navzočim nudil pretresljiv prizor. Hči Jožefa je ležala na kupu mokre slame. Bila je sama kost in koža. Roke in noge zvite. Napol pokrita s cunjami, po telesu pa ena sama rana, v kateri se je zaredil mrčes. Ko so orožniki stopili bliže, je nesrečnica, ki že dolgo ni videla človeka, pričela tuliti. Pogled je bil pretresljiv. Sodišče naj zdaž izpregovori svoje odločno besedo!

Načrtnite v »Domovini«!

bila tudi jaz umetnica, toda za to kavarno še nisem slišala. Ali spodobna mati lahko vanjo odvede svoji hčeri?»

»Dandanes je v vseh lokalih polno mladih deklet. Nihče se zaradi tega ne zgraža. Sicer pa ni potrebno, da smo v dvorani. Lahko se skrijemo v kakšnem kabinetu...«

»Bog varuj! Jaz sem odločno proti kabinetom. Moj mož mi tega ne bi nikoli odpustil.«

»Dobro, bomo pa večerjali v dvorani.«

»Jaz vam bom pokazala pot,« je dejala Pamela.

»Lepo!«

Gaston je šepnil Nointelu:

»Ali naj torej res večerjava s takšnimi ljudmi?«

»Res je nekoliko nerodno,« je odvrnil Nointel prav tako tiho, »toda kaj nama drugega ostan? Neumno bi bilo, če bi pustila priložnost, ki se nama zdaj ponuja. Ne pozabi, da je ta ženska vratarica lože, kjer se je zgodil zločin! Nič se ne meni za ljudi! V ta lokal prihajajo sami tuji. Nobenega znanca ne bo tam. Potrpi malo... Smo že tam!«

»Nazadnje smo le tu,« je dejala gospa Majore, ki je zaradi svoje debelosti komaj soplala.

»Pojdimo v prvo nadstropje, kjer so obednice!«

»No, pa pojdimo! Dekleti naprej, meni pa bo pomagal gospod Nointel.«

Nointel je prijel vratarico pod roko. Gaston si je pomaknil klobuk skoraj na nos, da ga gostilničar ne bi spoznal.

V veliki dvorani ni bilo dosti gostov. Nointel in Gaston stase kar oddahnili. Zavila sta proti kotu, kjer je bilo največ praznih

miz. Nointel je sedel k vratarici, Gaston zraven nje, a dekleti med mater in Gastona.

»Tako je dobro,« je rekla gospa Majore.

»Povedala bom marsikaj, kar ni potrebno, da bi tudi dekleti slišali, pa tudi gospod Darcy ne. Kajti če je kdo poznal kakšno osebo tako kakor on gospodično Orivalovo...«

»Prav ste rekli. Zdaž pa dovolite, da naročim večerjo. Ali vama je prav, gospodični?«

»Seveda! Samo ne pozabite na jerebice,« je dejala Ismeria.

»Pa na rake tudi ne,« je plaho dodala Pamela.

»Obojega imajo tu dovolj. Naj se pogovorim z natakarjem!«

Nointel je bil znan tudi v kavarni Ameriki, in tako se je z izkušenim natakarjem lahko domenil, da bo ta vse nove goste odvedel v drug konec lokala in jim dejal, da je ta konec obednice že oddan za goste, ki še pridejo.

Gaston se je med tem pogovorom zabaval z dekletoma, Nointel pa se je menil z vratarico. Gastonu se ni bilo treba dosti truditi, ker sta bili dekleti precej zgovorni in sta ga kar zasipali z vprašanji, med tem pa pridno srkali močno špansko vino.

Ko je Nointel že tretjič natočil stari vratarici vina v kozarec, je začel:

»Da, gospa, odpustite se morate od snočnjega razburjenja.«

»Prav ste rekli. Sicer bi bila šla najrajši spat, toda nisem se mogla odreči prijaznemu povabilu.«

»Hvala vam, draga gospa Majore. Prepričan sem, da vso to zadevo vi najbolj poznate.«

»Res je. Če bi bili mene poslušali, ne bi bili zaprli tiste gospodične Grenellove, Labretellove, ali kako se že piše.«

»Torej sodite, da je nedolžna?«

»Prepričana sem, da je nedolžna kakor novorojenček. Tega zločina ni napravila ženska, gospod Nointel! Stori ga je neki moški, ki ga poznam, ker sem z njim govorila in ga videla.«

»Ali je mogoče? Pa vsi trdijo, da je prišla neka ženska v ložo!«

»To je res, ne dokazuje pa ničesar.«

»V sosedni loži sta bila dva gospoda.«

»Poznam ju. General Simancas in doktor Galmier.«

»Ne razumem vas prav, draga gospa. Povejte še kaj več.«

»Na kratko bi bilo tole: Malo po polnoči je prišla gospodična Orivalova, mi dala dva zlatnika in mi rekla: »Čakam neke gospe. Ne spustite k meni nobenega gospoda, ampak samo gospe. Če opravite vse v redu, vam bom dala še tri zlatnike...!«

»Ali je rekla, gospe?«

»Zdaž se pa ne soominjam natanko, ali je rekla, da čaka gospe ali da čaka maske v domu. Toda to nič ne pomeni. Poglavitno je, da je govorila o ženskah.«

»In ne samo o eni?«

»Ne. To vem natanko. Sicer sta pa tako prišli dve. Ena izmed njiju je imela precej preprosto krinko in obleko, — takšne maske se dobivajo na posodo, — druga pa je bila vsa v čipkah. Razen če je bila obakrat ista ženska, pa se je hitro preoblekla. Sicer pa sta se ženski menjali, saj sem morala vrata odpreti trikrat ali štirikrat.«

(Dalje.)

Gospodarstvo

Tedenski tržni pregled

GOVED. Na mariborskem živalskem sejmu so bili debeli volji po 8 do 9.25, poldebili po 6.75 do 8, plemenski biki po 7.50 do 9, biki za klanje po 6 do 7.75, klavne krave debele po 7 do 8, plemenske po 5.50 do 7, klobasariče po 5 do 6, molzne krave po 6 do 8, breje po 6 do 7.50, mlada živina po 7.50 do 9, teleta po 7.50 do 10 din za kilogram žive teže. V Celju: volji po 6.50 do 8.50, telice po 7 do 8.50, krave po 4 do 7, teleta po 8 do 9. V Kočevju: volji po 6.50 do 8.50, telice po 7 do 9, krave po 4.50 do 7.50, teleta po 10 do 12. V Dolnjem Logatcu: volji po 7 do 10, telice po 7 do 10, krave po 6 do 8, teleta po 10 do 11. V Dolnji Lendavi: biki po 6 do 8, telice po 6 do 8, krave po 4 do 6, teleta po 6 do 9. V Šmarju pri Jelšah: volji 6.50 do 9, telice 6 do 8.50, krave po 5 do 7, teleta po 8 do 9 din.

SVINJE. Na sejmu v Ptuj 9. oktobra so bili prasci od 6 do 13 tednov stari po 80 do 150 din, pršutarji po 10.75 do 11.75, debele svinje po 12 do 13, plemenke po 9.50 do 10.75 din za kg žive teže. V Šmarju pri Jelšah: špeharji do 13, pršutarji do 12 din. V Celju: špeharji po 14 do 15, pršutarji po 12 do 13 din. V Kočevju: špeharji 16, pršutarji 14. V Dolnjem Logatcu: špeharji 18, pršutarji 16. V Dolnji Lendavi: pršutarji po 10 do 12 din za kg žive teže.

KRMA. V Celju: lucerna 130, seno 105, slama 55 din 100 kg. V Kočevju: lucerna 150, seno 100 do 125, slama 50 do 60 din. V Dolnjem Logatcu: seno 100, slama 50. V Šmarju pri Jelšah: lucerna 150 do 160, seno 70 do 85, slama 30 do 40 din 100 kg.

SIROVE KOŽE. V Celju: goveje 21 do 23, telečje 23 din kg. V Kočevju: goveje 18, svinjske 6 din kg. V Dolnjem Logatcu: goveje po 10 do 12, telečje 16, svinjske 7 din kg. V Dolnji Lendavi: goveje 17 din kg. V Ljubljani: goveje 18 do 22, telečje 24, svinjske 4 do 6 din kg.

ZABELA. V Ljubljani: slanina 23 do 26, svinjska mast 28 din kg. V Brežicah: slanina 25, svinjska mast 28. V Kočevju: slanina 22, svinjska mast 28. V Celju: slanina 25, svinjska mast 26 din kg.

MED. V Dravogradu čisti med 20 din kg, v Ljubljani 30.

JAJCA. V Ljubljani 1.35 do 1.50 din za komad. V Brežicah 1 din. V Dolnji Lendavi 1 do 1.25 din. V Dolnjem Logatcu 1.20 din. V Kočevju 1.25 do 1.30 din. V Celju 1.25 do 1.50 din.

KROMPIR. V Ljubljani 1.50 din za 1 kg, v Dravogradu 1.50 do 2 din, v Brežicah 1.75 do 2 din, v Dolnji Lendavi do 1.50 din, v Dolnjem Logatcu 1.50 din, v Kočevju 1.50 do 2 din, v Celju 1.50 do 2 din.

MLEČNI IZDELKI. V Ljubljani mleko 2.25 do 2.50 din liter, sirovo maslo 36 do 44 din kg. V Brežicah mleko 2 do 2.50 din, sirovo maslo 40 do 44 din. V Dravogradu mleko 2.50, sirovo maslo 40. V Celju mleko 2.50, sirovo maslo 36 do 44. V Kočevju mleko 2.50, sirovo maslo 32 do 36. V Dolnji Lendavi mleko 1.50 do 2 din, sirovo maslo 32 do 40 din kg.

DRVA. V Ljubljani trda drva 145 do 160 za kubični meter, v Brežicah 120, v Dravogradu 120, v Dolnji Lendavi 90 do 160, v Dolnjem Logatcu 120, v Kočevju 70 do 110, v Celju 112.50 din.

Vrednost denarja

Na naših borzih smo dobili v devizah dne 14. oktobra (prve številke službeni tečaj, druge v oklepajih tečaj na svobodnem trgu): 1 angleški funt za 177.27 do 180.47 (219.46 do 222.46) din;

1 ameriški dolar za 44.25 do 44.85 (54.80 do 55.20) din;

1 švicarski frank za 10.28 do 10.38 (za 12.70 do 12.80) din.

Tečaj nemške klirinške marke je nespremenjen od 1. oktobra letos dalje 17.82 din. Voja škoda se je trgovala v Ljubljani in Zagrebu po 441, v Beogradu po 445 din.

Sejmi

V tednu od 20. do 27. oktobra bodo sejmi po slovenskih krajih: 21. v Sevnici, 26. na Vidmu pri Krškem, 21. v Celju, 22. v Dramljah, 21. v Cerkljah nad Kranjem, 28. na Velsi gori pri St. Rupertu, 23. v Laškem, 21. v Apačah, 21. pri Mali Nedelji (samo za živino), 24. v Dolnjem Logatcu, 21. v Zireh, 26. v Križevcih, 27. v Martjancih, 21. v Črni, 27. v Ribnici na Pohorju, 21. v Lescan, 20. v Ratečah, 24. v Velenju, 25. v Lembergu, 21. pri Sv. Petru pod Sv. gorami. Plemenski sejmi za rodovniško govejo živino: 26. v Belčincih (simentalska pasma), 22. v Velikih Laščah (montafonska), 25. v Mariboru (marijadvorska).

Drobne vesti

= Zamenjajte stare kovance! Opozarjajo se prizadeti, da poteče 20. t. m. skrajni rok za zamenjavo starih kovancev po 1 din, na dan 31. t. m. pa končni rok za zamenjavo starih srebrnikov po 20 din. Zaradi tega se imenitelji imenovanih kovancev opozarjajo, da v lastno korist denar zamenjajo na blagajnah Narodne banke ali pri državnih finančnih ustanovah in sicer stare kovance po 1 din do 20 t. m., srebrne kovance po 20 din pa do zaključno 31. t. m., ker po preteku teh rokov ne bo več mogoče tega denarja zamenjati. Pod blagajnami Narodne banke se razumejo tako blagajne centrale, kakor tudi blagajne podružnic, pod državnimi finančnimi ustanovami pa vse državne blagajne, pri katerih se sprejemajo vplačila, oziroma vrše izplačila, kakor n. pr. glavna državna blagajna, davčne uprave, Poštna hranilnica itd. V kolikor bi kdo imenovani denar poslal Narodni banki ali pa navedenim državnim ustanovam, se bo kot dan oddaje štel tisti dan, ko bo denar oddan. (Iz Narodne banke kraljevine Jugoslavije).

Ženski vestnik

Kako postrežem gostom?

Približuje se pozna jesen in nato zima z dolgimi večeri. Marsikatera gospodinja bo imela v hiši godovanje ali drugo praznovanje, morda celo svatovanje, pa bi rada postregla gostom ali domačim na lepo pogrnjeni in okusno pripravljene mizi. Znano je, da je jed vedno boljša in boljše tekne, če jo ponudimo v lepi skledi. Okusno pripravljena miza je velike važnosti. Naše kmečke gospodnje nimajo vedno prilike, da bi posečale tečaje za serviranje jedil, zato vam podamo v naslednjem kratko navodilo, kako postrežete gostu ali domačim, da je ugodje in razpoloženje za mizo tem prijetnejše.

Miza naj ne bo nikoli preveč preobložena s prevelikimi vazami in na vse mogoče načine zloženimi prtiki. Preprosta in dobrohotna postrežljivost napravi na vsakega gosta najboljši vtis.

Soba, v kateri nudiš kosilo ali večerjo, naj bo čim bolj svetla in čista. Paziti je treba zlasti, da gostje ne sedijo preveč tesno skupaj.

je dovolj čvrst, in glave so imeli obrnjene proč od prepada, da niso videli v strahotno globino.

Zdajci so na nekem ovinku obstali konji, vpreženi v sani. Zarezgetali so in začeli potiskati vozilo nazaj.

Voznik Fedor je prebledel. Njegove sani so bile tik ob prepadu. Še sunek, pa bi se sani s potniki vred zvrnile v globino.

»Voznik!« sta prestrašena zaklicala Ivan in Inženjer.

Zaslišalo se je mračno godrnjanje. Medved je menda stal za ovinkom.

»Krepko drži konje!« je zdaj zavpil študent odločno vozniku, pograbil njegovo puško in skočil iz vozila.

Zlezel je pod konji na cesto in ustrelil. Sledil je zamolkel udarec težkega trupla, ki se je zvrnilo v globino.

Vasiljev in Marija sta prestrašena sledila študentovim gibom.

»Ovira je odstranjena!« je vzkliknil študent Ivan veselo.

Marija ga je občudovaje pogledala.

»Kako ste pogumni! Najlepša hvala našemu drznemu rešitelju!«

Nato se je voznika nadaljevala. Peljali so se z gorovja navzdol. Proti vzhodu so postale gore nižje. In pri polni dnevni svetlobi so zagledali begunci z nekega hriba Bajkalsko jezero.

29. poglavje

BAJKALSKO JEZERO

To jezero je izmed najpomembnejših jezer Azije. Je izmed vseh najčudovitejših in najzanimivejših.

Leži tisoč sedemsto šolnov nad morsk gladino in je skoro okoli in okoli obdano od vi-

EMILIO
SALGARI

IZGNANCI

Med vožnjo je pripovedovala Marija bratu o pustolovščinah, ki jih je doživela na potu skozi Sibirijo.

»Romar je torej le držal besedo!« je rekel Sergej. »Uboga Marija, koliko nevarnosti si morala prestati zaradi mene! Toda poznal sem tvoj pogum! Toliko se ti moram zahvaliti!«

»Ko sem izvedela, kaj se je zgodilo s teboj, sem še tisto noč odpotovala z Dimitrijem. Vzela sem s seboj dve menici z nad 200.000 rublji, ker sem mislila, da bo ta denar zadoščal. Iz Varšave proti Tjumentu je potekalo potovanje gladko in udobno, ko pa so se začele zasnežene stepe, smo mnogo pretrpeli.«

»Da si lahko ušla sibirski policiji, je res čudež!«

»V najhujši stiski mi je nebo poslalo hetmana Baunja.«

»Plemenit mož je to! Nikdar mu tega ne pozabim!«

»Zakaj pa so te prav za prav izgnali v Sibirijo?« je vprašala Marija. »Ali je res, da si nihilist?«

»Da, toda ne morda v tistem smislu, kakor si najbrž ti to predstavljaš. Vpisal sem se v združenje, ki ima za smoter, dati Rusiji svobodnejšo in pravičnejšo vladno, ki ne bi več tlačila naše nesrečne domovine Poljske. Združenje se imenuje Mlada Rusija in od klanja nasilje onih drugih nihilistov. Kako

je policijav Rigi zvedela, da sem vpisan v tem združenju, še danes ne vem.«

Marija je bila zaradi bratove rešitve tako srečna, da je pozabila vse trpljenje, ki ga je preživela.

Nenadno pa jo je prešinil strah pred preganjalc.

»Kitajska meja ni več daleč,« jo je tolažil Sergej. »Upam, da jo bomo dosegli, preden nas zasledovalci dohitijo. Če prepotujemo puščavo Gobi in zbežimo v Peking, nam ne bo mogla carska policija ničesar več storiti.«

»Ali je Bajkalsko jezero daleč?«

»Z gore ga bomo videli že danes. Na južnem bregu jezera bomo morda naleteli na ostale pobegle tovariše.«

»Na pobegle jetnike?«

Vasiljev je preslišal vprašanje, ker je bila njegova pozornost usmerjena na nevarno pot. Trojka in sani so se peljale zdaj ob robu najmanj tristo metrov globokega strmega prepada. Modrikasta megla se je vzdigovala iz globine in tuljenje volkov se je slišalo iz nje. Ozka, v skalovje zasekana cesta je bila pokrita z visokim ledom.

»Počasi, Dimitrij!« je vzkliknil polkovnik. »Če se vdere led ali če se spotakne konj, bomo padli v prepad.«

»Nič se ne bojte!«

Konji trojke so oprezno stopali naprej, kakor bi se bili zavedali nevarnosti. S sprednjimi nogami so previdno preizkušali led, ali

paj, vendar tudi ne sme biti med poedinimi preveč prostora. Navadno računamo za 1 osebo 60 do 75 cm prostora. Na tako odmerjenem prostoru se gost giblje in kreta precej udobno. Obednica mora biti pa tudi dobro prezračena in pozimi primerno zakurjena. Če gostje kadijo, je treba večkrat zračiti.

Na jedilno mizo pogrnemo bel namizni prt, akaterem se sme poznati le srednja guba, ki pride čez sredo mize. Na vsaki strani mora prt segati vsaj 25 do 30 cm čez rob mize. Po sredi mize lahko pregrne gospodinja 3 do 4 dm širok vezen ali s čipkami obšit prtček; če kaj takšnega ni pri roki, lahko vzame servieto, katero lepo zguba in jo pregrne čez sredo. Na ta prtček postavi nastavke z raznim pecivom ali sadjem. Na sredi mize pride vaza s cvetjem in najlepši nastavek. Če so pa mize zelo dolge, naj bo tudi tu in tam vaza ali košarica cvetlic. Vendar moramo paziti, da cvetje ni prekošato, oziroma da vaze niso prevelike, sicer so gosti v medsebojnih pogovorih ovirani.

Ko imaš tako okusno prirejeno mizo, namesti krožnike. In sicer daš po navadi vsakemu gostu 1 plitek in 1 globok krožnik, nadalje nož, vilice, žlico in kozarec. Priporočil: nož, vilice in žlico položiš, če imaš steklene podstavke, na desno stran krožnika. Če pa te nimaš, položiš vilice na levo, nož na desno stran krožnika. Žlica je lahko pri nožu ali pa povprek nad krožnikom. Na krožnik položiš servieto; ta je lahko enostavno ali pa tudi na različne načine zganjena. Če imaš samo eno vrsto vina, daš vsakemu gostu en kozarec in sicer desno od krožnika. Sicer pa daš na sredo mize in sicer en komad na šest oseb. Zobotrebce lahko razdeliš tako, da daš vsakemu gostu na desno stran po dva.

To je najpreprostejši način, kako pripraviti okusno pogrnjeno mizo.

Če imaš veliko družbo in hočeš posvečati gostu posebno pozornost, tedaj boš sama hotela jedila servirati. Tu je treba posebno paznje. Dekle ali žena, ki streže, naj bo okusno oblečena; najbolje se prilega temna obleka in bel predpasnik. Juho po navadi razdeli gospodinja ali pa se prinese gostu tuha na krožniku. Ostala jedila serviraš takole: vsaka jed se ponudi od leve strani. Dekle, ki streže mora posebno paziti, da drži pos do na levi in da z desnico ne ovira gosta, ki zajema ponujeno hrano.

Če je gost malo neroden in vilice ali žlico nerodno postavi nazaj v posodo, mora dekle, ki streže to popraviti, preden ponudi jed drugemu gostu. Če se dekletu, ki streže, ali če

se gostu pripeti nezgoda, da kaj polije ali umaže, mora dekle to pokriti z zloženo servieto. Napačno bi bilo, če bi začela madeže brisati; to lahko stori le, če bi gost izrecno zahteval, ali če želi to gospodinja.

Po vsaki jedi se krožniki in pribor odstranijo in sicer se pobira vedno z desne strani, prav tako se krožniki in pribor razdelijo in polagajo zopet od desne strani.

Nadalje je prav važno tole: za vsa topla jedila razdeliš tople in za vsa mrzla jedila mrzle krožnike. Če imaš po običajnem obedu ki se konča s pečenko, še močnatno jed, tedaj daj male poobedne krožnike z majhnimi noži, vilicami ali žlicami, kar pač dotična jed zahteva. Če pade gostu ali dekletu, ki streže nož ali vilice ali žlica na tla, moraš to hitro nadomestiti z drugim.

Namizno vino si lahko nalivajo gostje sami. Če imaš pa kakšno posebno poslastico, pusti, da tudi vino naliva oseba, ki streže, in sicer pijačo vedno le od desne strani.

Servirati začneš vedno pri najodličnejši osebi. Če je pa v družbi več gospa, menjuj tako, da pričneš s to jedjo pri eni, z drugo pri drugi gospe. Za osebo, ki streže, je tudi velike važnosti, da hodi lahko in da ne ropota preveč s čevlji; vendar nikakor ni lepo, če bi stregla v copatah.

Tako smo vam podali najenostavnejši način, kako okusno in domače postrežete. Dobra gospodinja mora znati skrbeti za dobro razpoloženje. In sicer s prijaznim načinom gostoljubja. Treba je le še, da je v kuhinji dobra kuharica in v kleti fina kapljica, pa bodo gostje gotovo z najboljšimi vtisi zapustili tvoj dom.

Za kuhinjo

Piščanec v obari. Osnaži srednje velikega piščanca in ga razreži na koščke. Drob (glavo, jetra, želodček, srce in noge) daj kuhati s korenino peteršilja in korenino korenčka. Nato naredi temno prežganje, na katero položi na koščke zrezanega piščanca. Ko meso zakrknje, ga zalij z juho, v kateri si kuhala drob. In sicer z drogom vred. Nato prideni limonove lupine, vršček majarona, timijana in malo soli. Pusti, da vse skupaj nekoliko časa vre. Ko je meso mehko, okisaj s ksom ali limonovim sokom. Obaro se lahko narediš tudi iz telečjega mesa. Tedaj naredi prežganje kakor zgoraj, dodaj telečje meso in ko zakrknje, zalij z juho ali vodo, vse do kakor poprej. K obari se prav dobro podajo drobtinovi cmočki. Te zakuhaš, ko je obara že popolnoma gotova. Mešaj 4 dkg masti.

1 jajce in malo soli. Prilij četrtinko litra mleka, tri osminke litra krušnih drobtin in pol osminke litra moke. Dodaj še malo oreščka in naredi za oreh debele cmočke. Te zakuhaš v obaro in jih pusti 5 do 7 minut vreti.

Jabolčni zvitek. Napravi vlečeno testo iz pol litra moke, mlačne vode in malo soli. Testo gneti precej dolgo. Najbolje je, da ga mečeš ob desko za rezance, dokler ne dobi mehurčkov. Nato ga pokrij s pogreto posodo in pusti počivati 25 minut do pol ure. Medtem ko testo počiva, olup kak kilogram dobrih kislih jabolč; razreži jih na strgalniku (kakor kisko repo). Ko je testo dovolj časa počivalo, ga razvleci, gornji del namaži z mastjo in nadevaj na četrtino testa pripravljeno jabolko. Potresi jih precej s sladkorjem, z nekoliko cimeta in s peščico drobtin. Nato zvij testo, dokler je nadevano. Ostali del testa pa dobro namaži z raztopljenjo mastjo, nakar zvijaj testo naprej, dokler imaš še kaj. Ko si to napravila, namaži z mastjo podolgovato posodo, v katero daš poprej pripravljene jabolke. Pomaži ga z jajcem in ga počasi peci. Tako pripravljen zvitek je zelo okusen. Zlasti je skorja prav okusna in se drobi kakor masleno testo. To slastno jed lahko kdaj pa kdaj privoščijo svoji družini vsaka dobra gospodinja.

Popotnikova torba

Slaba vinska letina
v Slovenskih goricah

Gornja Radgona, 14. oktobra

Tako neugodne vinske letine ne pomnijo niti najstarejši vinogradniki; zato nikakor ni čudno, da zre vsakdo s strahom v bodočnost iz bojazni, da z bore obetajočim izkupičkom za letošnji pridelek ne bo mogel kriti obdelovalnih stroškov in davščin. Kakor za malega vinogradnika pomeni letošnja trgatve tudi za obubožanega viničarja slab obračun in s tem v zvezi bedo, ker navadno vsak gospodar uravna svoj obračun z viničarjem v skladu z doseženo letino in uspehom. Poprej na nekaterih krajih skrbno obdelani vinogradi, katerih ni zajela toča, so do nedavnega kazali še obilen pridelek, katerega pa so uničevale neprestane nevihte. Tako je uničila precejšnjo pridelke ploha in neurje nedavnega sobotnega jutra, ko je med hudim nalivom tudi treskalo. Le malo je še ostalo zdravega grozdja za trgatve.

vkreber, zdaj se je nižala. Zdaj je tekla ob gozdnatem skalovju, ki je zapiralo pogled na jezero, zdaj se je vila po malih visokih planotah. K sreči je bila brez ljudi. Vsi potniki so rajši ubrali pot čez jezero.

Proti deseti uri dopoldne so se ustavili ob robu nekega gozda, da bi si poiskali skrivališče, ker se podnevi niso upali potovati.

Srečanje s kakšnim Burjatim bi lahko imelo za posledico naznanitev oblastvom, ker je sibirski vlada razpisala nagrado na prijavo opobeglih kaznjencev. Razen tega so bili tudi konji potrebni odpočitka.

Medtem ko sta Dimitrij in inženjer pripravljala pod drevjem čaj, sta Ivan in voznik iskala jamo, ki jih je bilo tam okoli več.

Kmalu sta našla zadosti veliko, ki bi nudila zavetišče tudi konjem in voziloma.

»Kakor ustvarjena je za nas,« je menil Ivan. Tu lahko mirno ostanemo do pozne noči, zažgemo velik ogenj in si pripravimo opoldansko kosilo. Naša gospodična Marija bo lahko dobila prav dobro juho. Dimitrij mi je pripovedoval, da mu je hetman Baunje dal dve vrečici posušenih kosov mesa in slanine hkratu z raznimi drugimi živili.

Mladenka se mu je lahko zardevša zahvalila za skrb.

Ko so stopili v jamo, so opazili v snegu sledove roparskih živali.

»Najbrž je bila divja mačka. Teh živali biva baje mnogo po teh jamah,« je dejal polkovnik.

»Bom takoj pregledal jamo,« je rekel student Ivan, vzel svetilko s sani in osvetlil vsak kotiček v razsežnem, visokem podzemskem prostoru.

sokih gor ognjeniškega izvora. Dolgo je šeststo kilometrov. V njem je velikanka količina vode. Njegova globina dosega stiritisoč petsto šolnov in še več, tako da ga smatrajo za najgloblje jezero na svetu.

Tristo rek se izliva v njegovo kotlino, vendar teče iz njega le ena reka, Angara. Ta teče mimo Liveničnaja in Irkutskaja ter se izliva pri mestu, ki ima po njej ime, v Jenisej. To jezero je bilo ruskim učenjakom zmerom uganka. Kje ostane vsa velikanska količina vode iz tristo rek? Nihče še ni tega dognal. Domnevajo, da ima jezero podzemski odtok in morda celo zvezo z morjem. Skoro gotovo mora biti tako, kajti sicer bi ta voda morala preplavljati bližnje velike doline.

Se drugi čudoviti pojavi so zanimali učnjake. Pojavi, podobni plimi in oseki, ki so kazali na to, da je jezero res zvezano z morjem, vroči vrelci, ki so udarjali iz globine, in morski potresi, ki so vznemirjali vodovje.

Ljudstvo, bivajoče na obrežju, se upravičeno boji jezera, ki je zmerom tako zelo razburkano in nevarno. Ljudje smatrajo jezero za živo bitje, ki je zdaj prijazno, zdaj sovražno nasproti ljudem. V svojem praznoverju trdijo, da jezero zameri vsakomur, ki ga ne imenuje morje, in da mora umreti vsakdo, ki ga ne imenuje prav.

Bajkalsko jezero imenujejo tudi Sveto jezero. Burjati so bili v starih časih zgradili svetišče na njegovem obrežju. Še danes častijo nekatere obrežne skale kot čarovniške kamne.

Z višine griča so imeli begunci razgled na veliko kotlino v vsem njenem veličastvu. Videl so tudi dalje — v razdalji inajmanj dvajsetih milj — pozlačene kupole mesta Ir-

kutskaja, stoječega ob reki Angari. Mali kraj Liveničnaja je stal mično blizu jezera, kjer teče iz njega Angara. Zagledali so tudi izliv Selenge, z visokih planot Mongolije v Bajkalsko jezero se izlivajoče največje reke, otoke in iz Irkutskaja v Transbajkalijo držečo cesto.

Jezero je bilo čisto zamrzlo. Številni splavi, ladjice in majhni parniki so čakali na pomlad, ko se bo stal led, da bodo spet nadaljevali vožnjo. Neštevilni sani je drselo čez led. Rajši so se vozili po gladki ledeni površini kakor pa po novi ruski vozni cesti, ki je bila strma in nevarna.

»Kako lep razgled!« je vzkliknila Marija vsa prevzeta. »Ali se bomo tudi mi peljali čez jezero?«

»To je jezero med najlepšimi sibirskimi jezeri,« je menil njen brat. »Toda čezenj je prevelik promet s sani. Mislim, da bo druga pot za nas primernejša.«

Inženjer je soglašal z njim. »Nova cesta je varnejša za nas. Razen tega nas najbrž čakajo naši jetniški tovariši tam pri Haja-Mirinsku.«

Voznik je usmeril konje na to cesto. V velikih vijugah se je začela pot navzdol.

Z gore Koja izhajajoča cesta se začenja na levem bregu Angare, teče potem niže skozi romantično dolino reke Kaje in dalje med gorami proti Irkutsku. Drži zdaj vzdolž jezera, zdaj se od njega oddaljuje, teče za Kul-tukom čez gorovje, ki nudi krasen razgled, in je njena zadnja postaja Bojovsk na južnem koncu jezera. Tu se začenja nova cesta, ki drži do dveh važnih ruskokitajskih obmejnih tržišč.

Vozili sta hiteli. Zdaj je držala cesta na-

Zaradi slabe vinske letine so zaloge starih vin v zadnjih dveh tednih dosegle nenavadno visoke cene, celo do 12 din v prodaji na debelo. Da pa zalog mali vinogradniki nima, je jasno, ker čaka, da vnovči svoj bore pridelek takoj od stiskalnice po nizkih cenah, večji vinogradniki pa bodo s svojimi zalogami dosegli kaj lepe dobičke. Porast cen vinskih zalogam so seveda izkoristili tudi gostilničarji ter zvišali cene pri vinu od 2 do 4 din pri litru, tako da piješ v osrčju vinorodnih gorc odprta vina po 16, 18 do 20 din liter.

Najveselejše vinogradnikovo delo se spre-

minja letos zaradi skrajno neugodnih vremenskih neprilik skozi vse leto v najbolj neugodno vinsko letino. Prejšnja leta so se zlasti mali vinogradniki že med letom zadolžili na račun jesenskega pridelka z nakupom raznih življenjskih potrebščin. Toda letos so tudi trgovci prenehali s krediti. Zato ni čuda, da ljudstvo v tukajšnjem vinogradnem okolišu ni oskrbljeno za zimo z obleko, obuvanjem in kurivom. Potrebno bi bilo, da oblast tak položaj našega vinogradnika pri predpisu davščin upoštevajo že zdaj, ne šele naslednja leta.

nijo) po dve in dve glavi skupaj in jih obesimo na kak drog. — Cvetiča se shrani na ta način, da se odreže 1 dm pod rožo. Otrebi se vsi večji listi, pristrižejo krovni listi ter se obesijo posamezne glave z vrvicami na pripravljene droge.

Peteršilj se v teku oktobra izkoplje in se mu potrgajo vse peteršiljke do srca. Zagnejo ga v kleti v pesek, tako da glave gledajo iz peska.

Korenje pustimo jeseni za zimsko uporabo lahko v zemlji in ga pokrijemo s slamo ali listjem, da ne zmrazne. Lahko ga pa tudi izkoplje in mu porežemo liste ter ga pokonci postavljenega nasipamo v jame ter ga s prstjo zagremo in s slamo ali listjem pokrijemo. Korenje hraniti za zimo v kletih ni priporočljivo, ker kmalu zvane in izgubi svoj prijetni okus.

Repo hranimo navadno v do dva metra globokih jamah, ki jih obložimo s slamo. Tako pripravljen prostor se napolni z repo, ki jo pokriješ najprej s slamo in potem še z izkopano prstjo. Kadar pa nastopi hud mraz, je dobro, če kup naložiš še z gnojem, da repe mraz ne pokvari. Kadar se jama odpre, se mora repa naglo porabiti.

Shranjevanje zelenjave za zimo

Mnogo naših zelenjadnih rastlin moremo hraniti sveže tudi za zimsko prehrano. Zelenjavo in tudi razno korenje ohranimo sveže za zimo, ako ju denemo v klet, ali pa v prazno gnojno gredo, večkrat pa tudi v nalašč za to izkopane jame, ki se pokrijejo z deskami ali tudi s steklom, v mrazu pa tudi še s slamnatim gnojem.

Zelenjadna klet mora biti dovolj topla, svetla in suha ter se mora dati dobro zračiti. V zatohli kleti rada nastane gniloba, temna klet pa je primerna samo za korenje ali blede zelenjavo. Za rastline, ki se izkopljejo s koreninami, je potrebno pripraviti 30 centimetrov globoko gredo iz prsti, pomešane s peskom. Rastline s koreninami se iz vrta ali polja izkopljejo v lepem vremenu, preden nastopi mraz. Otrebiti se morajo vsi poškodovani listi, nato pa se trdno posadijo v klet tako, da stojijo pokonci druga tik druge, toda posajene nekoliko globlje kakor zunanaj.

Rastline, ki naj ostanejo tudi pozimi zelene, kakor koleraba, ohrovt in peteršilj, se vsadijo v svetlih in zračnih kletnih prostorih. Zelenjava pa, ki naj obledi, kakor endivija, zelena itd., na bolj temna mesta, da njih mladi listi obledijo in postanejo nežni in krhki.

V klet presajeno zelenjavo je potrebno večkrat pregledati in vse od gnilobe napadene liste takoj odstraniti, da se gniloba ne razširi. Ko se prst popolnoma osuši, jo je potrebno nekoliko zaliti; pri tem pa je treba paziti, da se ne okropje rastline. Ob milem in toplem vremenu je priporočljivo odpreti vrata in okna, da nastane preprih. Ne smemo pa jih pozabiti čez noč zapreti, da se klet

preveč ne ohladi. Mala okenca kleti ostanejo ponajveč odprta, le v hudem mrazu in ponoči naj bodo zaprta. Če pa nastopi izredno hud mraz, obvarujemo rastline tudi s tem, da jih obložimo s konjskim gnojem.

Zeljate in ohrovtove glave hranimo tako, da jim porežemo kocene ter glave položimo na deske. Lahko pa jih povežemo pri kocenih (koceni se v tem primeru ne odstra-

Slajenje mošta

Letos so trte zelo slabo obrodile in še to, kar je ostalo grozdja na trtah, ni dobilo zaradi preobilnega dežja in prenizke toplote dovolj sladkorja. Od letošnjega grozdja je vinski pridelek mnogo slabši kakor po navadi. Na vsak način bo treba vino sladiti. Zato je tudi državna oblast uvidela potrebo slajenja mošta. Dovoljenje za nakazilo sladkorja je dospelo malo kasno, zato bodo morali vinogradniki pač pohiteti, da dobe sladkor pravočasno, ker pozno slajenje ne učinkuje dobro na izboljšanje vinskega pridelka.

Vinogradnik, ki hoče svoj vinski pridelek pravilno sladiti, mora najprej preizkusiti, koliko sladkorja vsebuje mošt. Preizkušnja se izvrši neposredno po stiskanju grozdja, preden začne mošt vreti. Mošt mora biti za preizkušnjo popolnoma čist. Vzameš liter čistega mošta, ki ga precediš skozi čisto platno ter nato filtriraš skozi bel pivnik, nato ga preiščeš s tehniko.

Tehniko, ki kaže težo 1 litra in obseg sladkorja v moštu, bi moral imeti vsak vinogradnik ter je zlasti potrebna v takih letih, ka-

kor je letošnje, če hočeš pridelek primerno izboljšati z zadostno množino sladkorja. V pripravljeni cilindar natočiš pripravljeni liter mošta. V mošt v cilindru se počasi spušča dobro očiščena in z mehko suho krpo obrišana moštna tehnica, ki na prednji strani lestvice pokaže težo litra, na zadnji strani pa, koliko gramov sladkorja vsebuje liter mošta.

Da bo vino dobro, mora mošt vsebovati vsaj 24 stopinj sladkorja. Če mošt ne vsebuje toliko sladkobe, kar letos najbrže prav noben mošt ne bo vseboval, ga izboljšaš, če mu primešaš v ogretem vinskem moštu za vsak hektoliter in za vsako manjkajočo sladkorno stopinjo 83 dkg sladkorja. Na ta način izboljšano vino je čisto vino. Tako slajenje se imenuje »šaptaliziranje«.

Drug način izboljšanja in pomnoženja vina dosežemo s tako imenovanim »galiziranjem«, ako pridamo vinskemu moštu še pred vrenjem v topli vodi raztopljeni sladkor. Ta način slajenja bi bil letos pri pičem vinskem pridelku še najboljši.

Ivan je sicer našel kup obglodanih kosti, a živali ni odkril nikakih.

»Gotovo so pobegnile,« je rekel pomirjevalno.

Begunci so kosili prav dobre volje in nato legli na svoje kožuhe, da bi nekaj ur spali Ivan Sandorf in Dimitrij naj bi menjaje se stražila. Ležala sta pri vhodu v jamo.

Komaj je Ivan zamenjal Dimitrija, je zaslizal zamolklo renčanje.

»To bo divja muca, ki domneva, da so v jami snežni zajci, ne pa ljudje,« je godrnjal. Zdjaci pa je prestrašen odskočil. Zapazil je bil kakšnih dvajset korakov od jame veliko, leopardu podobno divje zroč žival. Bila je meter visoka in dober poldrugi meter dolga. Njena koža pa ni imela rdečkastih lis in ne črnih prog, temveč je bila srebrno siva z okroglimi, črnimi lisami. Vzdolž hrbta je imela temno progo. Njen rep je bil podoben tigrovemu repu.

Ivan je pograbil puško in stopil na prosto, da bi si natančneje ogledal žival, ki je bila medtem splezala na drevo. Ko se je čutila ogroženo, je zagnala krik, sličen leopardovemu. Njene oči so se bliskale.

Student je pomeril. Strelu, ki je odmeval v gozdu, je sledilo divje tuljenje. Sandorf je hotel znova nabiti puško, toda roparska žival je skočila z drevesa, zgrabila svojega napadalca in ga podrla. Nato pa je planila preko njega v jamo. Njej je sledila podobna zver, ki je bila doslej skrita v vejevju nekega drevesa.

Strel je bil zbudil speče potnike. Planili so z orožjem v rokah na prosto v domnevi, da jih je presenetila četa kozakov.

Tedaj so zapazili na tleh ležečega Ivana.

»Ali ste ranjeni?« ga je vprašala Marija in se plašno nagnila čezenj.

»Tokrat sem bil deležen le strahu. Zver je bila tako milostna, da me ni usmrtila!«

Zdjaci so zaslišali glasno rezgetanje in topotanje konj v jami. Odrkali so se in planili iz jame v smrekov gozd. Begunci so se vrgli proti njim in posrečilo se jim je, prijeli jih in znova privezati.

Obe zveri sta se skrili v najtemnejšem kotu v ozadju jame. Ivan je predlagal, da bi ju pustili pri miru v njih domu in da bi se preselili v drugo zavetje.

»To sta dva izbisa, imenovana tudi snežna leoparda,« je rekel inženjer. »Te zveri žro ovce in koze, toda če so izstradane, napadajo tudi ljudi.«

»Leopardi so tu v ledu?« je vprašala Marija začudena. »Te zveri vendar ljubijo le toploto.«

»Tej vrsti leopardov pa je všeč mraz. Zato žive pretežno na visokih gorah.«

Medtem so drugi šli v jamo, da bi spravili iz nje trojko in sani.

Z revolverji oboroženi so previdno stopali v jamo pričakujoč napada. Tedaj so zaslišali zamolklo renčanje in zagledali v temi dve zelenorumeni se bleščeči očesi, ki sta več sekund strmeli v vsiljivce.

Polkovnik je pomeril v te oči. Strel je zagrmel. Zver je napravila velikanski skok in se nekaj korakov pred Vasiljevim zvrnila na tla.

»Po njej je,« je vzkliknil Ivan.

Drugi izbisa pa je zdaj z vzdignjeno šapo skočil proti napadalcu.

Inženjer Storm, ki je bil tudi prišel v jamo, je z bliskovito naglico potegnil polkov-

nika v stran in ustrelil z njegovo puško. Dobro merjeni strel je zadel zver v široko odprto žrelo in ji razbil glavo.

»Mojstrski strel!« je vzkliknil student. »Ta strel je rešil polkovnika!«

Ta se je zahvalil inženjerju in rekel: »Zdaj pa naprej, tovariši! Svoje potovanje moramo spet nadaljevati!«

30. poglavje

KOČA ZAVRŽENCEV

Pol ure zatem so zapustili potniki gozd in se spet vozili po cesti, držeči proti južnemu obrežju Bajkalskega jezera.

Čisto se je stemnilo. Nebo je bilo polno snežnih oblakov in hud mraz je vladal zavoljo severnega vetra.

Konji so s svojimi podkovanimi kopiti pri naglem teku vzdigovali takšne snežne oblake v zrak, da so bili bežeči včasih kar zakriti z njimi.

Tako so se vozili vso noč. Ob petih zjutraj so bili v bližini jezera. Že so hoteli kreniti s ceste, po kateri so se doslej vozili, ko je inženjer Storm zagledal četo vojakov, ki je v diru prihajala iz smeri Bajkala.

»Za vraga!« je kričal inženjer. »Kozaki so!«

Vsi so planili pokoncu.

»Odrezati nam hočejo pot,« je vzkliknil Ivan, ki je bil stopil na svoj sedež, da bi bolje videl.

Obe vozili sta obstali.

»Gotovo jih je poslal guverner, da bi preprečil naš beg čez mejo. Nedvomno je bil zdaj obveščen o našem begu!« je rekel razburjeno polkovnik.

(Dalje.)

Tudi s petiotiziranjem si bo letos vinogradnik skušal pomnožiti vinski pridelek. Petiot je lahko vino, za domačo uporabo prav primerno. Napravi se iz tropin, ki ostanejo po stiskanju grozdja. Takoj po stiskanju naliješ na tropine sladkorne vode. Zmes tropin in vode se dobro premeša in pusti potem v kadah, da vre toliko časa, da ne vzhajajo nikakoli mehurčki več. (Tropine ne smejo ostati niti za kratek čas suhe, ker bi se v tem primeru pričela takoj tvoriti očetna kislina in tropine ne bi bile več za drugo uporabo kakor

za kis). Sladkorna voda odvzame tropinam kislino in česlovino in sladkor se s pomočjo vrenja pretvori v vinski cvet. Sladkorno vodo je treba pripraviti že pred uporabo s tem, da damo sladkor v vodo, kjer ga pustimo nekaj ur in potem to zmes zmešamo v približno 20% ogreti vodi. Kot merilo za napravo petiota naj služi sledeče: na tropine 1 hl vina daj 66 litrov sladkorne vode iz približno 6 do 7 kg sladkorja. Pripomniti pa velja, da bo petiot toliko boljši, kolikor manj bodo tropine iztisnjene.

Mravelj je mnogo vrst

Kitajci goje že več kakor 800 let posebno vrsto mravelj, ki se hranijo z gosenicami in z drugim mrčesom, da tako varujejo pred gosenicami nasade pomaranč in mandarin. V takem vrtu se ne more zarediti nobena gosenica. Mravlje stalno tekajo po steblih in vejah dreves in sproti ugonablajo mrčes, nasadom pa ne storijo nobene škode. Na otoku Javi prinašajo domačini mravlje s polja in gozda in jih devajo na mangova drevesa, da jih očistijo škodljivega mrčesa.

Ta vrsta mravelj je v vsakem pogledu koristna. Je še mnogo vrst drugih mravelj, ki so zelo škodljive in nevarne. Te so strašne škodljivke, ki v kratkem času lahko opustošijo cele nasade. Pred njimi so zlasti v nevarnosti veliki nasadi kave v Braziliji. Mravlje plezajo na bilke in jih grizejo. Če pomislimo, da je takih mravelj na milijone, potem lahko vemo, kakšno škodo povzročijo.

Se strašnejše so mravlje potovalke, ki živijo zlasti v Afriki. Te živalce so dejansko gospodarice velikih pokrajin in so pravi strah živali in ljudi. Za vrsto mravelj, ki se imenuje snafu, ni nobenih zaprek. Velikanske kolone teh mravelj se prebijajo skozi pragozdove; če nalete na kako žival ali človeka, ga napadejo z velikim pogumom. Mnogo škode povzročijo med živino. Ko žival začuti pri-

sotnost snafujev, postane nemirna, podere ograje in se razbeži na vse strani. Če naleti na kako žival glavna kolona snafujev, ostanejo od nje v kratkem času le še bele kosti. Lepšega okostnjaka si ne moreš misliti, kakor ga puste snafuji. Snafuji napadajo tudi druge žuželke, gosenice in ostali mrčes. V zapuščenih vaseh je kaj kmalu konec sodobnega mrčesa, zlasti znanih tropskih stenec. S te strani so v neki meri te mravlje celo koristne. Domačini se jih zelo boje.

Nekatere vrste mravelj potovalk potujejo samo ponoči. Na svoj način so zanimive mravlje krtice. Naglo si kopljejo rove pod zemljo, kjer potujejo. Na čelu take kolone so pionirji, ki gradijo rov, za njimi pa gredo ostale mravlje. Kilometre in kilometre potujejo skozi džungle in stepe, čisto nevidno. V vročih tropskih krajih so mravlje potovalke velika nevarnost, pred katero je človek skoro brez moči. Za kmetijske kraje so lahko tudi koristne, ker uničujejo škodljive žuželke in gosenice.

Kolona mravelj potovalk sama po sebi je zelo zanimiv pojav. Kot prava vojska ima patrole, zaščito od zadaj in straže ob bokih, ki svare svoje tovarišice pred nenadnimi nevarnostmi.

Zverjad dela škodo

Kočevje, 15. oktobra

Tekočo jesen se spet pojavljajo od vseh strani kočevskega okraja pritožbe o škodi, ki jo povzroča na poljih zverjad. Letina je že itak slaba, poplave so ponekod še pomagale, zdaj pa je prišla še zverjad. Človek v mestu si misli, češ, saj ni tako hudo! Če si pa ogledate pustošenje po njivah, boste razumeli pritožbe kmetov. Ponekod so cele njive koruze opustošene. Zverjad prihaja ponoči čisto blizu človeških selišč. Kmetje si pomagajo s stražami in strašilnimi ognji, a vse skupaj premalo ali nič ne zaleže. Lovski zakupniki tudi ne morejo odvrniti škodljivcev. Ponekod so lovski čuvaji šumske uprave organizirali love na divje svinje, na katere pozivajo kmete. Odškodnina, ki jo dobivajo ti za uničene pridelke, je smešno nizka in skoraj ne prihaja v poštev.

Kmetje zahtevajo tudi, da banska uprava ukine uničevanje medvedov, češ, da so se ti spet razpasli. Koliko je resnice na tem, naj povedo lovci Deloma utegnejo imeti kmetje prav. V bližini Koblarjev je pred kratkim nekdo doživel ne posebno prijetno srečanje z medvedko, ki je prišla za svojim mladičem. Postavila se je na zadnje noge in pričela renčati, tako da je prizadeti hitro pozabil na svoje trde kosti in spoznal, da so še kaj pripravne za dirko.

Res je, da imajo kmetje precej škode od zverjadi in da so njihove pritožbe upravičene, čeprav jih lovci ne slišijo radi. Največ je po kočevskih poljih divjih prašičev in dihurjev, ponekod pa prevladujejo medvedje, ki seveda več pospravijo.

MOČNA ZADRUGA

Kmet se zagovarja pred sodnikom. Pa je nanoslo, da ga je sodnik vprašal, ali je njih zadruga močna. Kmet nič kaj prav ne razume, misli in misli, nazadnje pa pravi:

»Ho gospod sodnik, močna pa močna! Kar se ga po gostilnah malo navlečemo, premlatimo vso vas, če je treba.«

Dežela 192 vulkanov

Tri elementarne katastrofe so tri šibe Japonske — potresi, vulkani in tajfuni. Na Japonskem je vsako leto več potresov kakor v vseh drugih državah sveta. Na japonskih tleh je 192 vulkanov in od teh jih še vedno deluje 54. Pred vsakim izbruhom vulkana imajo na Japonskem potres, če ga pa že ni pred izbruhom, nastane po njem. Pristojni zavod cesarske univerze v Tokiu je registriral v zadnjih 32 letih 30 tisoč potresov. To pomeni, da je bilo na Japonskem vsako leto okrog 1000 potresov ali vsak dan trije. Seveda je pretežna večina potresov na Japonskem lažjega značaja, saj bi sicer že davno ne bilo na japonski zemlji nobene hiše več. Večina potresov ne povzroči škode in tudi človeških žrtev ne zahteva.

Neposredni vzrok nemirne zemlje na Japonskem so deloma že omenjeni ognjeniki, deloma pa ogromna globina morja vzhodno od japonskega otočja. Tu je namreč morje na nekaterih krajih globoko do 8000 m. In izpremembe, nastajajoče v teh globlinah vplivajo seveda na otočja japonskega cesarstva. V Jokohami imajo najžalostnejši muzej na svetu, namreč muzej potresov. V njem zbrani okraski, reliefi in fotografije in druge stvari spominjajo posetnika na potrese na Japonskem v zadnjih desetletjih. Najstrašnejša katastrofa je zadela Japonsko leta 1923, ko je zahteval potres pol milijona človeških žrtev v Tokiu, Jokohami in drugih cvetočih japonskih mestih, od katerih so ostale samo razvaline. Zato tudi grade Japonci po pretežni večini samo pritlične hišice iz lesa. Japonske hišice stoje največ 50 let, potem jih pa podro in zgrade nove.

× Barve proti slabim živcem. Da vplivajo barve na človeka, je znano. Že dolgo je dognано, da zelena ali modra barva človeka pomirita. Posebno nevarna je rumena barva, ker vzbuja ljubosumnost. Zakonski mož, ki bi sicer ne videl nič slabega v tem, ker je žena veselo kramljala z njegovim prijateljem, bi takoj pobesnel ob misli na to kramljanje, če

bi stopil v rumeno poslikano sobo. Zlasti živčno bolnim ljude mprporočajo, naj bodo previdni pri izbiri barv. Melanholikom priporočajo rdečo barvo, ki človeka razveseli. V rdeči obleki moški ne more hoditi in z rdečilom tudi ne more pisati v pisarni. Tako mu preostaja samo rdeči nos tovariša, ki naj se melanholik čim večkrat ozre nanj. Ljudem, podvrženim duševni potrnosti priporočajo vijoličasto barvo. Če je zakonski mož potr, naj kupi ženi novo obleko vijoličaste barve. Paziti pa mora seveda, da potem, ko dobi od šivilje račun, ne postane še bolj potr.

× Po uhljih spoznaš človeka. V mesečniku »Švicarski mesečnik za naglušne« je bil objavljen zanimiv članek o obliki človeškega uhlja, po katerem je baje mogoče spoznati človeka. Človeški uhlj ima najrazličnejše oblike. In vrsta teh raznolikosti je privedla do primerjanja s človeškimi značaji. Primerjava je pa pokazala, da kažejo nizko stoječa ušesa človeka močnega značaja, ki lahko postane tudi nasilen. Proč štrleča ušesa so znak živahnosti ljudi. Prilegajoča ušesa kažejo nasprotno počasnega, lenega človeka. Obenem pa pričajo taka ušesa o notranji uravnoveščenosti in miru, medtem ko imajo proč štrleča ušesa večinoma prepirljivi, vedno ugovarjajoči in svoje lastno mnenje drugim vsiljujoči ljudje. Čim manjši je poduhec, tembolj vase zaprt je človek, čim večji je uhlj, tembolj je človek odkrit. Dolg in ozek poduhec kaže na preračunljivost v čustvenih zadevah in prebrisanost. Močno izbočene uhlje imajo bojeviti ljudje. Nadarjeni ljudje imajo zgornji del uhljev silno izbočen. O dobrih duševnih lastnostih priča močan rob poduhca, ki je pa obenem znak nedostopnosti in trme. Močno zavito poduhec kaže na dobrodušnost in dovzetnost. Ljudje s polnimi in krepkimi poduhci so navadno iskrenješi od tistih, ki imajo tenke in majhne poduhce. Ljudje s prirashčenimi poduhci se odlikujejo s plahostjo in nesamostojnostjo, taki ljudje nimajo radi družbe. Suh in prirasel poduhec izdaja suhoparnega, dolgočasnega človeka.

PONOČI NA CESTI

»Čuj prijatelj, kam pa hočeš tako pozno ponoči?«

»Stanovanje grem iskat.«

»Kaj ponoči?«

»Da, svoje stanovanje iščem.«

ZAGOVORIL SE JE.

»Ali priznate, da ste vlomili?«

»Ne.«

»Ali ste bili že kdaj kaznovani?«

»Ne, to je bil moj prvi vlom.«

SIROMAK

Gospodu se je v ženski družbi primerila glasna nesreča.

»No, veste kaj,« je vzkliknila neka gospodična, »kaj takega se mi pa še ni pripetilo.«

»Ni, mogoče,« se je začudil gospod. »Jaz sem pa čisto mislil, da se je meni.«

ZADOŠČENJE.

»Mojo ženo ste užalili, gospod. Zadoščenje zahtevam!«

»Prosim! Tamle je moja žena, pa jo užalite!«

VAŽEN VZROK

»In kaj imate pravzaprav proti moji poroki z vašo hčerko, gospod Vrtovec? Saj ne pijem, ne kadim, ne kvartam...«

»Saj to je tisto? Ali mislite, da bi mi bilo prijetno, če bi mi vas neprestano daiali za zgled?«

Za SMEH

Matajev Matija je prišel prvič v muzej, kjer se je ustavil ves začuden pred znamenitim kipom, ki je predstavljal starega vojaka. Temu vojaku je manjkalo nos, uho, leva roka in desna noga, spodaj pa je bil napis »Zmagovalec«. Matajev Matija se je popraskal za ušesom in dejal: »Zdaj bi rad videl, kakšen je bil šele premaganec!«

PREZGODAJ JE BILO.

»Na policijo pride možak in reče:

»Moja tašča se je obesila.«

»No, ali ste jo odrezali?«

Tedaj odgovori možak:

»Ne. Saj je še živela!«

Iz naših delavskih krajev

Medvode

V tovarni Tanin v Medvodah je delavstvo z ozirom na porast draginje ponovno prejelo povišek in to v iznosu 10%, tako da znaša sedaj v celoti povišek 30%.

Tu so izvedli mezdno gibanje zaupniki sami s sodelovanjem podružnice.

Apeliramo na vse delavstvo, ki do sedaj stoji še izven organizacije, da čim preje pristopi v organizacijo in tako podpre njeno težavno prizadevanje za izboljšanje gnotnega in socialnega položaja. Če bo delavstvo 100% organizirano, enotno in solidarno, bodo tudi vse mezdne akcije, ki jih bo vodila podružnica ali centrala uspešnejše, od česar bodo imeli korist delavci sami.

Naš tovariš Oven Alojzij je napravil pretekli teden mojstrski izpit iz kovinske stroke pred izpraševalno komisijo zbornice za TOI. Agilnemu in pridnemu tovarišu čestitamo!

Rajhenburg

V nedeljo 13. t. m. se je vršila pri nas seja pripravljalnega odbora vsega delavstva, ki je zaposleno pri gradnji elektrarne. Zastopnik NSZ je razložil delavstvu potek pogajanj z delodajalci in uspeh razsodišča, ki je dokončno uveljavilo nove spremenjene mezde v stavbni stroki. Po novi tarifi, ki jo je sprejelo razsodišče, pride Rajhenburg v II. razred, s čimer je delavstvo vendar enkrat doseglo s pomočjo NSZ nekaj uspehov. Razgovor je bil tudi o pomenu strokovne organizacije, brez katere ne bodo mogoči trajni uspehi.

O nadaljnjem delu in uspehu bomo kaj več še poročali.

Žiri

Kakor smo že poročali, je čevlarsko delavstvo v Žirih v mezdnem gibanju. Po posvetovanjih, ki sta jih imeli centrali s članstvom podružnic, je prišlo do tega, da sta centrali v imenu delavstva poslali vlogo na podjetje in sklicali razgovor v sredo, dne 9. t. m. Delodajalci pa so nam tik pred razgovorom poslali dopis, s katerim so odklonili razgovor, češ, da jim niso znane zahteve; pripominjajo pa, da jim je nova uredba o minimalnih mezdah znana in da bodo sami prilagodili mezde novim zakonitim predpisom.

Zastopniki podružnic v navzočnosti zastopnikov centrale in obratnih zaupnikov so razpravljali o stališču delodajalcev in prišli do sklepa, da se ponovno pošlje delodajalcem dopis, v katerem se je naznačilo, da se zahteva preureditev mezd z ozirom na novo minimalno mezdo, oziroma, da se delavstvu zvišajo mezde. Če delodajalci na ta ponoven predlog ne pristanejo, se bosta morali organizaciji poslužiti uredbe in zaprositi sresko načelstvo v Logatecu za posredovanje.

Delodajalci pa morajo vedeti, da sta pri vsaki pogodbi vedno dva kontrahenta in da je treba za vsako spremembo kolektivne pogodbe pristanka obeh podpisnic kolektivne pogodbe, t. j. delodajalcev kot delojemalcev, katere zastopata v tem primeru strokovni organizaciji. Zato ni govora, da bi se kolektivna pogodba spremenila brez sodelovanja centralnih organizacij, ki sta podpisnici dosedanje kolektivne pogodbe čevlarskega delavstva v Žirih.

Laško

Sestanek, ki ga je sklicala podružnica Narodne strokovne zveze, je bil od oblasti prepovedan brez vsake prave utemeljitve. Centrala je zadevno posredovala pri banski upravi in se bo lahko vršil v nedeljo 20. t. m. članski sestanek delavstva, ki je prav

sedaj v mezdnem gibanju. Sestanek se bo vršil ob isti uri in v istih prostorih, kot je bilo to napovedano za prejšnjo nedeljo.

Delavstvo pivovarne v Laškem je v mezdnem gibanju in je izročilo podjetju zahteve po zvišanju mezd, odn. prilagoditev mezd po novi minimalni mezdi. Delavstvo je izročilo sledeče predloge: 1. mojstri naj bi prejeli 9,75 din na uro, 2. profesionalisti naj bi prejeli 8,75 din na uro, 3. dninarji 7,75 din na uro, dninarji II. razreda 7,25 din, to se pravi, da bi vsi dninarji prejeli do 1 leta zaposlitve 7,25 din, po enem letu pa se jih prevede v I. kategorijo s 7,75 din na uro. Nočni čuvaji, vratarji in vozniki pa naj bi prejeli dnevno mezdo po 61,25 din na dan. Vsem šoferjem pa naj se zviša plača za 50%. Sedanje določilo kolektivne pogodbe glede stanarine naj se zviša od 0,50 na 1,50 din na dan. Vse te spremembe pa naj stopijo v veljavo že z 20. t. m.

Na podlagi teh zahtev se bodo vršili razgovori in upamo, da bo to v najkrajšem času.

II. razreda din 7,25, to se pravi, da bi vsi dninarji prejeli do 1 leta zaposlitve 7,25 din, po 1 letu pa se jih prevede v I. kategorijo z 7,75 din na uro. Nočni čuvaji, vratarji in vozniki pa naj bi prejeli dnevno po 61,25 din na dan. Vsem šoferjem pa naj se zviša plača za 50%. Sedanje določilo kolektivne pogodbe glede stanarine naj se zviša od 0,50 din na 1,50 din na dan. Vse te spremembe pa naj stopijo v veljavo že z 20. septembrom t. l.

Na podlagi teh zahtev se bodo vršili razgovori in upamo, da bo to v najkrajšem času.

Domžale

Delavstvo Medićeve tovarne v Domžalah je v mezdnem gibanju, kar smo že poročali. Delavstvo je svoje zahteve že pisмено izročilo podjetju ter zaprosilo, da se sprejme tudi kolektivna pogodba. Z ozirom na vlogo, ki jo je centrala poslala podjetju, se je vršil razgovor v soboto, dne 12. t. m. v Domžalah, kjer se je pregledal osnutek kolektivne pogodbe. G. ravnatelj se je v bistvu strinjal z osnutkom, le z dopustom delavstvo ne bo prodrlo toliko časa, dokler ne bo to splošno uzakonjeno za vse delavstvo v državi ali pa vsaj v dravski banovini. Glede tarifnih postavk bo g. ravnatelj napravil protiosnutek, kar bo predložil centrali, na kar se bodo vršili ponovni razgovori.

Ker sta pa to v bistvu dva podjetja, bomo morali vložiti še eno kolektivno pogodbo in to za delavstvo tovarne »Škrob destrukta«, za katere bo treba v tem oziru tudi prilagoditi tarifne postavke.

Pečovnik pri Celju

Delavstvo premogovnika Pečovnik pri Celju bo v najkrajšem času dobilo svoj podporni fond za brezposelne delavce. V to svrhu je narejen osnutek pravilnika po vzoru KID in bo ta pravilnik noo dodatek k že obstoječi kolektivni pogodbi z dne 4. februarja 1938. Namen tega dodatka je, da se bo podpiralo brezposelne bivše delavce rudnika Pečovnik in se nabrana sredstva ne bodo smela uporabljati za nobene druge svrhe, kakor za podpiranje bivših brezposelnih delavcev rudnika.

V ta fond bo plačevala družba in sicer za vsakega delavca po 90 din na mesec; delavci pa, ki so tu zaposleni, pa le 10 din na mesec. Če pa delavec ni bil ves mesec zaposlen, plača družba, odn. se njemu odtegne prispevek za toliko dni, kolikor je bil dotični mesec zaposlen. Denar se bo nalagal dokler soglasno za to postavljeni odbor ne sklene drugače proti običajnim bančnim obrestim pri družbi pod imenom »Delavski podporni sklad«.

Ta dodatek h kolektivni pogodbi bo veljal za dobo 6 mesecev; po tem roku pa se

bodo podpisnice pogodbe nanovo posvetovali ali naj se ta pogodba podaljša ali pa spremeni.

Ta sklad bo opravljalo 7 članov, v katerega pošljejo 3 zastopnike delavci, 3 zastopnike podjetje, kot 7. član pa je predsednik g. Avgust Praprotnik, ki odboru načeluje. Za opravljanje tega sklada pa bo sestavljen poseben pravilnik, ki se lahko spremeni le če je soglasen sklep celega odbora. Osnutek tega pravilnika je že gotov.

Z ozirom na gori omenjen dodatek h kolektivni pogodbi se bodo čim preje sestali zastopniki podjetja, delavskih strokovnih organizacij in načelstva II. skupine, ki se bodo pogovorili o tem novem dodatku.

Novo mesto

Na širši odborovi seji, ki se je vršila v nedeljo, dne 13. t. m., je tov. Muschet oddal tajniške posle, ker je bil pri svojem poklicnem delu preveč zaposlen. Odbor je izrekel tov. Muschetu za njegovo dosedanje delo najlepšo zahvalo.

Člani, ki so v zaostanku s članarino, naj jo poravnajo čim preje sicer se jim bo ustavila dostavitev »Nove Pravde«. Blagajnik posluje vsako nedeljo dopoldne v Sokolskem domu in ima vsakdo priliko priti z njim v stik ter se tam pogovoriti o vseh važnih vprašanjih.

Kranj

Podružnica Narodne strokovne zveze v Kranju je imela 6. t. m. širšo odborovo sejo, na kateri se je spopadel odbor z nekaterimi novimi močmi in je prevzel tajniško mesto naš agilni tovariš Vidregar Ivan. Današnji časi niso tako rožnati, da bi stali ob strani in čakali nekoga, ki bi nam prinesel od delodajalca najrazličnejših dobrin. Sam ne pomeniš nič in zaradi tega je tvoja dolžnost, da si v vrstah organiziranega delavstva. S tem pokažeš svojo delavsko zavest in pripravljenost boriti se ramo ob ramo z vsemi delavci.

V kranjskih tekstilnih industrijah so začeli uporabljati svojevrstne metode, ki nikakor niso v skladu z minimalno mezdo. Vsi taki pojavi se bodo dali ugodno rešiti šele takrat, ko bo delavstvo stoodstotno organizirano in disciplinirano. Naše geslo v Kranju bo odslej: pristopi kot član v Narodno strokovno zvezo.

Uprava tovarne »Intex« je dne 12. t. m. odpovedala delo vsemu delavstvu. Značilno za ta pojav je dejstvo, da je bila ta tovarna doslej v polnem obratu. Kaj je temu vzrok, nam do sedaj še ni jasno. Ako tovarni res primanjkuje surovin, potem naj skrajša delovni čas, ker se delavstvo na ta način veliko manj razburja, kakor z drugačnimi odločitvami in ukrepi. Tudi v tovarni Adolfa Praha je delavstvo za nedoločen čas odpuščeno. Dolžnost merodajnih činiteljev je, da pravočasno priskrbijo potrebne surovine in s tem preprečijo berzposelnost obupno prizadetega tekstilnega delavstva.

V nedeljo, dne 20. t. m. se vrši širša odborova seja ob 9. uri pri Ručigaju. Na seji so važna poročila in je zato dolžnost vsakega odbornika, da bo na seji navzoč.

Iz popotne torbe

Vinogradniki imajo polne roke dela, a pridelek ne bo letos tako obilen, kakor prejšnja leta. Spomladi so plačevali delavcem za delo na dan po 8 din zraven z imenitno malico, ki ji po štajersko rečejo: »izmeček«.

Med potjo sem slišal, da je neki tovarnar govoril: »Vsak delavec, ki bo organiziran pri kaki strokovni organizaciji, bo vržen na cesto.«

Nekateri delodajalci v naših krajih se dosti ne brigajo za uredbe o minimalnih mezdah oziroma za točno izvajanje kolektivnih pogodb. Glavno jim je, da proizvodnjo hitro in drago vnovčijo. Delavska para pa naj krvavi zanje nadalje. Nekateri občine so zelo štedljive pri upravljanju občinske imovine. Tako je neka občina naročila svojim delavcem, naj peljejo na vozu neko breme na grič kar delavci sami namesto vprežne živine. Ko so se vračali z določenega mesta

nazaj po hribu navzdol z vozom, je Janezov Janez kot šofer zašofiral v neki kostanj. Ker se kostanj ni hotel umakniti, je dobil Janezov Janez takoj plačilo: zalet mu je zlomil prsne kosti. Na vprašanje, zakaj je tako slabo šofiral, je zmagovalno odgovoril: »Gospodar nam je ukazal, da se čim prej vrnemo.« Delavčeva bolezen obično dosti ne briga, ker je delavec itak zavarovan, bolečine pa trpi sam in ne občina, še manj pa občinski možje.

Neko podjetje si je vteplo v glavo nekaj prav originalnega. Kranjskim Janezom sploh ne zaupa več, ker imajo baje na sebi pike v črnih knjigah. Podjetje je vzelo za nočne čuvaje cigane in jih plačuje mesečno po

700 din, medtem ko svojih pri obratu pohabljenih delavcev sploh noče vzeti v zaposlitev za nočne čuvaje, češ ti imaš zlomljeno roko in ne moreš odganjati tatov. Drugi delavec je izgubil pri delu v tovarni oko in zato ne vidi tatov; tretji si je zlomil nogo ter ne more teči za tatovi in tako je gluhec slišal, kako je mutec rekel, da je slepec videl, kako je hromec tekkel. Edino cigani so še zmožni kot nočni čuvaji, pošten doleński delavec pa naj čaka, da bo ciganov zmanjkalo in pričaka sneg, rekoč: gospod tovarnar, dvajset dinarjev vam dam, pa mi pustite, da bi kidal sneg izpred vaših vrat. Taka je pravica!

Kaj vse so storili v naglici

Zanimiv uspeh je dosegel lastnik tekstilne tovarne v Pensilvaniji Thomas Kitson. Dal si je narediti novo obleko iz sveže volne. Obleka je bila narejena v šestih urah in štirih minutah. Zjutraj ob pol šestih je dobila njegova tovarna sveže striženo volno, ob desetih je bilo blago že izdelano, krojač pa je takoj prijel za delo in po obedu je že poslal Kitsonu obleko.

Številčno največji uspeh v porokah je dosegla Terezija Vauhnova, ki je bila leta 1912 obtožena, da se je dvakrat omožila. Med obravnavo pa je prišlo do presenetljive ugotovitve, da ni sklenila samo dveh zakonskih zvez, temveč 62. Njeni možje so živeli v raznih državah. Vauhnova je bila v petih letih 62krat nevesta.

Zanimiv je tudi rekord leta 1844 umrlega pisatelja Williama Beckforda. V treh dneh in treh nočeh je napisal veliko povest. Vse tri dni in tri noči ni zatisnil očesa, pa tudi zažul ni ničesar. Ves čas je nepretrgoma pisal. Bil je sicer angleški pisatelj, toda povest je napisal v francoščini in šele pozneje jo

je prevedel v angleščino. Čeprav je bila povest napisana tako hitro, jo ljudje zelo radi berejo.

V 14. stoletju je živel vitez Jean de Sainter, ki se je tudi lahko pohvalil s svojevrstnim rekordom. Na desnem očesu je nosil 12 let črno obvezo, čeprav je bilo oko povsem zdravo. Bil je v vojnem ujetništvu in Angleži so tako grdo ravnali z njim, da se je po osvoboditvi zarekel, da bo tako dolgo nosil črno obvezo na desnem očesu, dokler se jim ne bo maščeval. Boril se je dvanaest let, preden je mogel obvezo odložiti.

Cesar Heliogabal je zasedel prestol, ko mu je bilo 24 let in čeprav je bil čez štiri leta umorjen, je dosegel med svojim kratkim vladanjem rekord v zapravljenosti. Prirejal je tako sijajne gostije, da je veljala samo ena večerja več milijonov. Vozil se je s čolnom po umetnih jezerih, v katerih je bilo namesto vode drago vino. Živel je tako razkošno in razsipno, da njegove zapravljenosti doslej še nihče ni prekosil.

RADIO

Liubliana

od 20. do 26. oktobra

Nedelja, 20. oktobra. Ob 7: Jutrnji pozdrav. — 8.15: Duet citer (Slavka Peklar in M. Hebein). — 9: Napovedi, poročila. — 9.15: Prenos cerkvene glasbe iz trnovske cerkve. — 9.45: Verski govor (dr. Lambert Ehrlich). — 10.15: Nedeljski koncert radijskega orkestra. — 11.45: Narodne pesmi ob spremljanju harmonike (sestre Stritarjeve, A. Stanek). — 12.30: Objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Kmečki trio, vmes citraške točke na ploščah. — 17: Kmetijska ura: Gnojenje vinogradov (Vladimir Kuret). — 17.30: Kranjskogorsko zabavno popoldne. — 19: Napovedi, poročila. — 19.30: Za boljšo voljo (plošče). — 20: Tamburaški orkester (vodi L. Karmelj). — 20.45: Koračnice slavnih skladateljev (plošče). — 21.15: Samospevi Mirka Jelačina, pri klavirju prof. M. Lipovšek. — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Valčki in polke (plošče).

Ponedeljek, 21. oktobra. Ob 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Poljski napevi (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Radijski orkester. — 14: Poročila. — 18: Zdravstvena ura: Duševno zdravstvo (dr. A. Breclj). — 19.20: Koroške narodne (plošče). — 18.40: Slovenski narodni zemljevid (Bogo Grafenauer). — 19: Napovedi, poročila. — 19.25: Nac. ura. — 19.40: Plošče. — 19.50: Hudomušnosti (Fr. I. ah). — 20: Smetana: Libuša, slavnostna uvertura (plošče). — 20.10: Oton Župančič: Monika Deseniška, tragedija v 5 dejanjih. — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Koncert radijskega orkestra.

Torek, 22. oktobra. Ob 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Man-

— 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Nekaj komornih zvokov (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Pisano polje (plošče). — 14: Poročila. — 18: Mladinska ura: Dober urnik — pot do uspeha (Janko Sicherl). — 18.20: Mladinska ura: Spominjamo se grobov naših pesnikov in pisateljev (prof. Fr. Vodnik). — 18.40: Delavsko sodišče (Stane Golob). — 19: Napovedi, poročila. — 19.25: Nac. ura. — 19.50: Uvod v prenos. — 20: Prenos iz ljubljanske opere.

Četrtek, 24. oktobra. Ob 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Iz opere (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Harmoniko igra Rudolf Pilih. — 14: Poročila. — 18: Za vesele ljudi (radijski orkester). — 18.40: Slovensčina za Slovence (dr. Rudolf Kolarič). — 19: Napovedi, poročila. — 19.25: Nac. ura. — 19.50: Deset minut zabave. — 20: Domači kvartet. — 20.45: Reproduciran koncert simfonične glasbe. — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Vsakemu nekaj (radijski orkester).

Petek, 25. oktobra. Ob 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 11: Šolska ura: Razgled po Poljanski dolini — pokrajinska oddaja. — Izvajajo učenci in učenke ljudske šole v Škofji Loki, vodi Janko Sicherl. — 12: Naše veselje (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Opoldanski koncert radijskega orkestra. — 14: doline in balalajke (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Opoldanski koncert radijskega orkestra. — 14: Poročila. — 14.15: Šolska ura: Ob 40letnici gluhozemnice (Zdravko Omerza). — 18: Solistični koncert: violoncello (prof. Čenda Sedlbauer, pri klavirju prof. M. Lipovšek). — 18.40: Viri in izraba energije (prof. Miroslav Adlešič). — 19: Napovedi, poročila. — 19.25: Nac. ura. — 19.40: Plošče. — 19.50: Gospodinjska posvetovalnica (Helena Kelhar). — 20: Okrogli napevi (plošče). — 20.30: »Pisana majolka«. Jesenski narodni spored. Sodeluje radijski komorni zbor in radijski

orkester. Dirig. Šijanec. — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Lahka glasba (plošče). — 14: Poročila. — 14.10: Turistični pregled. — 18: Šege in običaji Slovencev ob smrti. — 18.20: Rih. Strauss: Smrt in preobražanje, simf. pesnitev (Berlinski simf. orkester — plošče). — 18.40: 40letnica ljubljanske gluhozemnice (Zdravko Omerza). — 19: Napovedi, poročila. — 19.25: Nac. ura. — 19.50: Za planince: Turistovska oprema (dr. Anton Mrak). — 20: V plesnem ritmu (plošče). — 20.30: Godalni kvartet (Ornikova, Marin, Ivančič, Sedlbauer). — 21.15: Orkester Paul Whitemann (plošče). — 21.30: Pol urice Schubertom (plošče). — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Vesel, vesela, veselo (radijski orkester).

Sobota, 26. oktobra. Ob 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Malo za šalo, malo za res, malo za petje in malo za ples! (Pisan reproduciran koncert). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Malo za šalo, malo za res, malo za petje in malo za ples! (Pisan reproduciran koncert). — 14: Poročila. — 17: Otroška ura: Striček Matiček kramlja in prepeva. — 17.30: Vesele v gozdu (plošče). — 17.50: Pregled spreda. — 18: Za delopust igra radijski orkester. — 18.40: Sueški prekop (Viktor Pirnat). — 19: Napovedi, poročila. — 19.25: Nac. ura. — 19.40: Za uho in za peto (plošče). — 20: Zunanjepolitični pregled (dr. Alojzij Kuhar). — 20.30: »Pod drobnogledom«, vrsta satiričnih prizorov. Spisal Jože Vombergar, izvajajo člani radijske igralske družine. — 22: Napovedi, poročila.

× **Podmornice v Rdečem morju.** Silne težave mora premagati podmornica v Rdečem morju. Prvi poskus rabe podmornice v tem morju se je izjalovil. Ljudem se je sicer posrčilo prenašati silno vročino, toda podmornice same niso vzdržale. Čevlji v njih so se razpočili, aparati so nehali delovati in neprestano je pretila nevarnost, da se bodo razpočili še torpedi. Po teh izkušnjah so zgradili podmornice, pokrite s posebno kovino. In te podmornice so se obnesle. Vendar je pa vpljenje v podmornicah v Rdečem morju še zmerom zelo težavno in spominja na življenje v močno segretyh kotlih. Poveljnik neke italijanske podmornice, ki križari v Rdečem morju že 11 mesecev, pripoveduje, da nastane največja nevarnost za podmornico, kadar je treba kaj popraviti na nji. V takem primeru se začne zbirati okrog podmornice lačni morski psi in mornarji morajo seči po strojničah ali celo po topičih, da preženejo te pošasti in da lahko potapljači delajo. Druga velika težkoča je v preskrbi posadke, kajti večina živil se v podmornici zaradi silne vročine pokvari. Celo pitna voda je že nekaj ur po sončnem vzhodu neužitna. Ob eni popoldne doseže toplota vode skoraj 100 stopinj. Če deli podmornice se tako razbelijo, da se človek ne sme dotakniti.

ZALOIGRA

Na cesti pretaka grenke solze petleten otrok. Starejši gospod stopi k njemu in ga vpraša:

»Zakaj pa jokaš, deček?«

»Kovača sem našel na cesti. Če ga bom dal očetu, me bo mama nabila, če ga bom dal mami, jih bom pa od očeta dobil.«

»Hm, zakaj ga pa ne spraviš zase?«

»Ker bi me potem oba nabila.«

UBOGA ŽIVALCA

»Neki učitelj je hotel vcepiti otrokom ljubezen in sočutje do živali. Nekega dne je šel z njimi na izlet. Iznenada pa je zaslišal Pepčka, ki je na ves glas zatulil.

»Kaj pa je?« ga je vprašal.

Pepček si je obrisal solze.

»Na oso sem sedel... in zdi se mi, da sem ubogo živalco zmečkal.«

V HOTELU

»Na pomoč! Na pomoč! Vrtar, kje ste?«

»Tu sem, gospa! Kaj pa želite?«

»V moji sobi sta dva tujca. Vrzite, prosim, enega ven!«